

Η πανδημία του COVID-19 και ο ελληνικός τουρισμός

Απρίλιος 2020

Δρ. Άρης Ίκκος, ISHC
Επιστημονικός Διευθυντής

Γιαννίνα Ρασούλη
Αναλύτρια

Περιεχόμενα

Πίνακες - Διαγράμματα	3
Κύρια Συμπεράσματα.....	5
Εισαγωγή	6
Επιδημιολογικά Χαρακτηριστικά.....	7
Παγκόσμιες Οικονομικές Εξελίξεις	10
Παγκόσμιες Εξελίξεις στον Τουρισμό	12
Η αναμενόμενη ανάκαμψη.....	19
Εξελίξεις ανά χώρα.....	25
Γερμανία.....	25
Ηνωμένο Βασίλειο	28
ΗΠΑ.....	31
Γαλλία.....	35
Ιταλία.....	38

Πίνακες - Διαγράμματα

Πίνακες

Πίνακας 1:	Επιδημιολογικά χαρακτηριστικά έως 07/04/20 Ελλάδας, Κύριων Αγορών, Κύριων Ανταγωνιστών και Κίνας.....	7
Πίνακας 2:	Ποσοστιαία ημερήσια αύξηση συνολικών κρουσμάτων Ελλάδας, Κύριων Αγορών, Κύριων Ανταγωνιστών και Κίνας.....	8
Πίνακας 3:	Ημερήσιος ρυθμός επιτάχυνσης/επιβράδυνσης συνολικών κρουσμάτων Ελλάδας, Κύριων Αγορών, Κύριων Ανταγωνιστών και Κίνας.....	9
Πίνακας 4:	Εκτίμηση απωλειών αεροπορικού κλάδου το 2020 λόγω πανδημίας COVID-19.....	17
Πίνακας 5:	Διάρκεια (σε έτη) μέχρι την ανάκαμψη των εσόδων στα προ κρίσης επίπεδα, μετά την οικονομική κρίση 2008-2009.....	20
Πίνακας 6:	Διάρκεια (σε έτη) μέχρι την ανάκαμψη στα προ κρίσης επίπεδα, μετά την οικονομική κρίση 2008-2009, Γερμανία.....	27
Πίνακας 7:	Διάρκεια (σε έτη) μέχρι την ανάκαμψη στα προ κρίσης επίπεδα, μετά την οικονομική κρίση του 2008-2009, Ηνωμένο Βασίλειο.....	30

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1:	Παγκόσμιο ΑΕΠ και ΑΕΠ και Δείκτης Προμηθειών (PMI) Ευρωζώνης.....	10
Διάγραμμα 2:	Δημοσιονομική και Νομισματική Επέκταση για την αντιμετώπιση του COVID-19.....	11
Διάγραμμα 3:	Χώρες με κλειστά σύνορα λόγω COVID-19 την 31 ^η Μαρτίου 2020.....	12
Διάγραμμα 4:	Διεθνείς αφίξεις τουριστών ανά τον κόσμο (εκατ.) και ποσοστιαία μεταβολή.....	13
Διάγραμμα 5:	Παγκόσμια έσοδα από τον τουρισμό (δισ δολάρια) και ποσοστιαία μεταβολή.....	14
Διάγραμμα 6:	Απώλεια θέσεων εργασίας.....	15

Διάγραμμα 7:	Εβδομαδιαία δυναμικότητα τακτικών αεροπορικών συνδέσεων, 20/01 – 05/04/20.....	16
Διάγραμμα 8:	Εκτιμώμενες επιπτώσεις σε πληρότητα και έσοδα στα ξενοδοχεία, 2020.....	18
Διάγραμμα 9:	Ετήσια Μεταβολή Εσόδων και Αφίξεων	19
Διάγραμμα 10:	Διάρκεια αποκατάστασης κρίσεων σε μήνες, ανά έτος εμφάνισης	21
Διάγραμμα 11:	Ακυρώσεις ως % Κρατήσεων ανάλογα με προγραμματιζόμενο μήνα άφιξης, ανά εβδομάδα 17/02 – 15/03, Ισπανία.....	22
Διάγραμμα 12:	Μεταβολή αναζητήσεων (searches) αεροπορικών ταξιδιών ανάλογα με τον μήνα αναχώρησης σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα 1 χρόνο πριν	23
Διάγραμμα 13:	Πληρότητες ξενοδοχείων σε περιοχές της Κίνας, 01/02 – 29/03	24
Διάγραμμα 14:	Δείκτης PMI και ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ, Γερμανία.....	25
Διάγραμμα 15:	Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, Γερμανία.....	26
Διάγραμμα 16:	Δείκτης PMI και ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ, Ηνωμένο Βασίλειο	28
Διάγραμμα 17:	Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, Ηνωμένο Βασίλειο	29
Διάγραμμα 18:	Δείκτης PMI και ΑΕΠ, ΗΠΑ.....	31
Διάγραμμα 19:	Αιτήσεις για επίδομα ανεργίας ανά εβδομάδα.....	31
Διάγραμμα 20:	Δείκτης S&P ΗΠΑ, 06/01/20 έως 06/04/20.....	32
Διάγραμμα 21:	Συγκριτική πορεία δείκτης S&P κατά την παρούσα κρίση πανδημίας και κατά την οικονομική κρίση του 2008 / 2009	32
Διάγραμμα 22:	Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, ΗΠΑ.....	33
Διάγραμμα 23:	Δείκτης PMI και ΑΕΠ, Γαλλία	35
Διάγραμμα 24:	Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, Γαλλία.....	36
Διάγραμμα 25:	Δείκτης PMI και ΑΕΠ, Ιταλία.....	38
Διάγραμμα 26:	Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, Ιταλία.....	39

Κύρια Συμπεράσματα

Η ανάκαμψη που (κάποια στιγμή) θα έρθει στον παγκόσμιο τουρισμό δεν θα είναι ισοκατανεμημένη ούτε γεωγραφικά ούτε μεταξύ των διαφόρων κλάδων. Επίσης η διάρκεια της κρίσης δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί με ακρίβεια βάσει των προηγούμενων κρίσεων, πόσο μάλλον που η παρούσα έχει πολύ ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Με βάση την μέχρι στιγμής εξέλιξη της πανδημίας στην Ελλάδα, ιδιαίτερα σε σχέση με κύριους ανταγωνιστές μας όπως η Ισπανία και η Ιταλία αλλά και η Γαλλία και η Πορτογαλία, η Ελλάδα έχει την δυνατότητα να βελτιώσει την συγκριτική της θέση και να ανακάμψει κάπως πιο γρήγορα από άλλες αγορές. Επίσης η μεγάλη διασπορά της πελατειακής της βάσης αποτελεί άλλο ένα πλεονέκτημα που της δίνει την δυνατότητα να εκμεταλλευτεί τις διάφορες αγορές καθώς θα επανακάμπτουν.

Η διαφαινόμενη ανάκαμψη της Ασίας και ιδιαίτερα της Κίνας πριν από τις παραδοσιακές μας αγορές, σε συνδυασμό με την συγκριτικά καλύτερη εικόνα της χώρας μας σε σχέση με τον ανταγωνισμό, δημιουργεί την δυνατότητα για περαιτέρω άνοιγμα στην αγορά αυτή. Επίσης, αν επιβεβαιωθεί η διάθεση των πολιτών να ταξιδέψουν μόλις το επιτρέψουν οι συνθήκες, υπάρχει το ενδεχόμενο να υπάρξει συγκριτικά υψηλότερη ζήτηση για τα ταξιδιωτικές υπηρεσίες το 4^ο 3μηνο φέτος και ίσως και τον Σεπτέμβριο.

Προϋπόθεση βέβαια για όλα τα παραπάνω είναι να έχει αντιμετωπισθεί η νόσος από ιατρικής πλευράς και -έως τότε- να μην έχει πληγεί ο παραγωγικός ιστός της τουριστικής δραστηριότητας από την παράταση της πανδημίας για μεγάλο χρονικό διάστημα. Για τον λόγο αυτό, η διατήρηση του παραγωγικού ιστού, όχι μόνο του τουρισμού, μέχρι την λήξη της κρίσης, αποτελεί κύριο μέλημα όλων των κυβερνήσεων, περιλαμβανομένης της ελληνικής. Η παρέμβαση σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα συμβάλλει περαιτέρω προς αυτήν την κατεύθυνση.

Σε κάθε περίπτωση όμως, οι απώλειες τουριστικών εσόδων το 2020 θα είναι πολύ μεγάλες δεδομένης της κατανομής τους ανά τρίμηνο (Q1: 4%, Q2: 26%, Q3: 59%, Q4:11% βάσει στοιχείων Έρευνας Συνόρων 2019) και δεδομένου ότι το 2ο 3μηνο έχει ουσιαστικά ήδη χαθεί, ενώ είναι ακόμα αβέβαιο πότε θα λήξουν τα έκτακτα μέτρα τόσο στην Ελλάδα όσο και στις αγορές μας αλλά και με τι ρυθμούς θα ανακάμψουν οι τελευταίες.

Εισαγωγή

Πέρα από τον πολύ μεγάλο ανθρώπινο πόνο και τους δεκάδες χιλιάδες θανάτους που έχει προκαλέσει η πρωτόγνωρη πανδημία του COVID-19, έχει και τεράστιο οικονομικό αντίκτυπο που με τη σειρά του έχει οδηγήσει στην κατακόρυφη μείωση των ταξιδιών και της τουριστικής κίνησης σε όλον τον κόσμο. Η διάρκεια και το βάθος της τουριστικής κάμψης το 2020 εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων που στην παρούσα φάση είναι αδύνατον να εκτιμηθούν ποσοτικά:

- Πρωτίστως από το πότε θα αντιμετωπιστεί η πανδημία από ιατρικής άποψης (θεραπεία ή/και εμβόλιο) σε επαρκή βαθμό ώστε οι πολίτες ανά τον κόσμο να αισθανθούν ξανά ασφαλείς να ταξιδέψουν.

Στη συνέχεια, από:

- την διάθεση των πολιτών στις χώρες – αγορές μας να ταξιδέψουν και το διαθέσιμο εισόδημά τους, αλλά και τις δυνατότητες που θα έχουν να πάρουν καλοκαιρινή άδεια από τους οργανισμούς / επιχειρήσεις που εργάζονται ή – για τους αυτοαπασχολούμενους – να σταματήσουν την εργασία τους.
- την άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών τόσο στον εξερχόμενο τουρισμό από τις χώρες – αγορές μας όσο και στον εισερχόμενο τουρισμό στην Ελλάδα,
- τυχόν χρεωκοπίες που εντωμεταξύ θα έχουν επέλθει στην αλυσίδα παραγωγής της ταξιδιωτικής εμπειρίας (αεροπορικές εταιρείες, tour operators, ξενοδοχεία κλπ.),
- την αποκατάσταση των αεροπορικών συνδέσεων,
- την εικόνα που θα έχει δημιουργήσει η κάθε χώρα για τον τρόπο που αντιμετώπισε την πανδημία και την συγκριτική της εικόνα με τους κύριους ανταγωνιστικούς προορισμούς, ιδιαίτερα ως προς το πόσο ασφαλείς θα αισθάνονται οι τουρίστες.

Στην παρούσα μελέτη εξετάζονται στοιχεία αναφορικά με τους παραπάνω παράγοντες για την παγκόσμια αγορά τουρισμού και τις δέκα κυριότερες αγορές μας βάσει ποσοστού συμβολής στα τουριστικά έσοδα της χώρας, από τις οποίες προέρχονται περίπου τα 2/3 των εσόδων (στοιχεία 2018), ακολουθώντας την δομή:

- Επιδημιολογικά στοιχεία για Ελλάδα, κύριες αγορές, κύριους ανταγωνιστές και Κίνα
- Παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις
- Παγκόσμιες εξελίξεις στον τουρισμό
- Η αναμενόμενη ανάκαμψη
- Εξελίξεις ανά χώρα (5 κύριες αγορές Ελλάδας)

Επιδημιολογικά Χαρακτηριστικά

Πίνακας 1: Επιδημιολογικά χαρακτηριστικά έως 06/04/20
Ελλάδα, 10 Κύριων Αγορών, Κύριων Ανταγωνιστών και Κίνας

Χώρα	% εσόδων εισερχόμενου τουρισμού	Πρώτο κρούσμα	Σύνολο κρουσμάτων	Θάνατοι	Κρούσματα ανά 100.000 πληθυσμού	Θάνατοι ανά 100.000 πληθυσμού
Γερμανία	18,9%	27/01	99.225	1.607	119,9	1,94
Ην. Βασίλειο	12,4%	31/01	51.608	5.373	92,2	9,60
ΗΠΑ	6,6%	22/01	368.196	10.989	112,5	3,36
Γαλλία	6,1%	24/01	74.390	8.911	111,0	13,30
Ιταλία	6,0%	31/01	132.547	16.525	219,2	27,32
Ολλανδία	3,9%	27/02	18.803	1.867	109,4	10,87
Πολωνία	3,0%	04/03	4.413	107	11,6	0,28
Ρουμανία	2,9%	26/02	4.057	157	20,8	0,80
Ελβετία	2,6%	25/02	21.574	584	251,7	6,81
Βέλγιο	2,6%	04/02	20.814	1.632	182,6	14,32
Ελλάδα		26/02	1.755	79	16,3	0,74
Ισπανία		01/02	135.032	13.055	289,4	27,98
Πορτογαλία		02/03	11.730	311	114,0	3,02
Κίνα		17/11	82.698	3.335	5,9	0,24

Πηγή: ECDC, Ημερομηνία ανάρτησης: 7/4/20, Επεξεργασία: Insette Intelligence

Με κριτήριο τον αριθμό καταγεγραμμένων θανάτων ανά 100.000 πληθυσμού (Πίνακας 1), προκύπτει ότι:

- η μέχρι στιγμής εξέλιξη στην Ελλάδα είναι πολύ καλύτερη από ότι στους κύριους ανταγωνιστές Ισπανία, Πορτογαλία, Γαλλία και Ιταλία,
- ο αριθμός καταγεγραμμένων θανάτων ανά 100.000 έχει υπερβεί τον αντίστοιχο της Κίνας σε όλες τις χώρες, περιλαμβανομένης και της Ελλάδας,
- μόνο τρεις χώρες (Πολωνία, Ρουμανία, Ελλάδα) έχουν λιγότερο από 1 θανάτους / 100.000 κατοίκους.

Εκτός από τον αριθμό των θανάτων, σημαντική παράμετρος είναι και ο ρυθμός των κρουσμάτων, που δείχνει και την αναμενόμενη εξέλιξη της πανδημίας σε κάθε χώρα στο άμεσο μέλλον. Όμως ο τρόπος που γίνεται η μέτρηση των κρουσμάτων διαφέρει από χώρα σε χώρα και για τον λόγο αυτό η σύγκριση μεταξύ χωρών δεν είναι δόκιμη. Από την άλλη πλευρά, με δεδομένο ότι εκτός εξαιρέσεων (πχ πρόσφατα η Γερμανία που διεύρυνε το πεδίο προληπτικών ελέγχων) ο τρόπος μέτρησης των κρουσμάτων σε κάθε χώρα παραμένει ο ίδιος, ο ρυθμός αύξησης των καταγεγραμμένων κρουσμάτων (Πίνακας 2), αλλά και το κατά πόσον η αύξηση είναι επιταχυνόμενη, δηλαδή ο αριθμός των νέων κρουσμάτων ανά ημέρα αυξάνεται, ή επιβραδυνόμενη, δηλαδή ο αριθμός των νέων κρουσμάτων ανά ημέρα μειώνεται (Πίνακας 3), μπορεί να δώσει σημαντικές πληροφορίες.

**Πίνακας 2: Ποσοστιαία ημερήσια αύξηση συνολικών κρουσμάτων
Ελλάδας, Κύριων Αγορών, Κύριων Ανταγωνιστών και Κίνας**

Χώρα	31/3	1/4	2/4	3/4	4/4	5/4	6/4
Γερμανία	9%	9%	8%	8%	7%	4%	4%
Ην. Βασίλειο	14%	17%	14%	13%	10%	14%	8%
ΗΠΑ	15%	14%	13%	13%	12%	8%	9%
Γαλλία	17%	9%	4%	9%	7%	3%	6%
Ιταλία	4%	5%	4%	4%	4%	3%	3%
Ολλανδία	7%	8%	8%	7%	6%	7%	5%
Πολωνία	12%	11%	15%	15%	7%	13%	8%
Ρουμανία	15%	10%	11%	16%	14%	7%	5%
Ελβετία	5%	6%	7%	6%	5%	4%	3%
Βέλγιο	7%	9%	10%	9%	10%	7%	6%
Ελλάδα	8%	5%	10%	7%	4%	4%	1%
Ισπανία	11%	8%	8%	7%	6%	5%	3%
Πορτογαλία	16%	11%	9%	9%	6%	7%	4%
Κίνα	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%

Πηγή: ECDC, Ημερομηνία ανάρτησης: 7/4/20, Επεξεργασία: Insete Intelligence

Η ποσοστιαία αύξηση του αριθμού κρουσμάτων ανά 100.000 κατοίκους στην Ελλάδα είναι σταθερά από τις χαμηλότερες. Σταθερά χαμηλή είναι και στην Ιταλία, αλλά εκεί τα απόλυτα νούμερα είναι πολύ υψηλότερα. Σταθερά υψηλούς ρυθμούς αύξησης παρουσιάζουν το Ηνωμένο Βασίλειο, οι ΗΠΑ, η Πολωνία και η Ρουμανία.

Πίνακας 3: Ημερήσιος ρυθμός **επιτάχυνσης** / **επιβράδυνσης** συνολικών κρουσμάτων
 Ελλάδας, Κύριων Αγορών, Κύριων Ανταγωνιστών και Κίνας

Χώρα	31/3	1/4	2/4	3/4	4/4	5/4	6/4
Γερμανία	9%	4%	-8%	-9%	-9%	-42%	0%
Ην. Βασίλειο	1%	27%	-16%	-8%	-26%	44%	-44%
ΗΠΑ	1%	-6%	-7%	-1%	-7%	-34%	11%
Γαλλία	56%	-45%	-60%	138%	-25%	-59%	103%
Ιταλία	-4%	13%	-7%	-6%	1%	-14%	-19%
Ολλανδία	-12%	13%	-2%	-12%	-18%	28%	-28%
Πολωνία	20%	-16%	46%	-3%	-51%	82%	-42%
Ρουμανία	38%	-36%	18%	44%	-17%	-49%	-28%
Ελβετία	-43%	32%	10%	-14%	-11%	-20%	-35%
Βέλγιο	-25%	26%	6%	-7%	7%	-31%	-17%
Ελλάδα	74%	-45%	118%	-35%	-43%	0%	-69%
Ισπανία	33%	-24%	-3%	-15%	-12%	-19%	-32%
Πορτογαλία	116%	-33%	-13%	-1%	-32%	11%	-44%
Κίνα	-36%	85%	-30%	-12%	-23%	40%	-16%

Πηγή: ECDC, Ημερομηνία ανάρτησης: 7/4/20, Επεξεργασία: Insete Intelligence

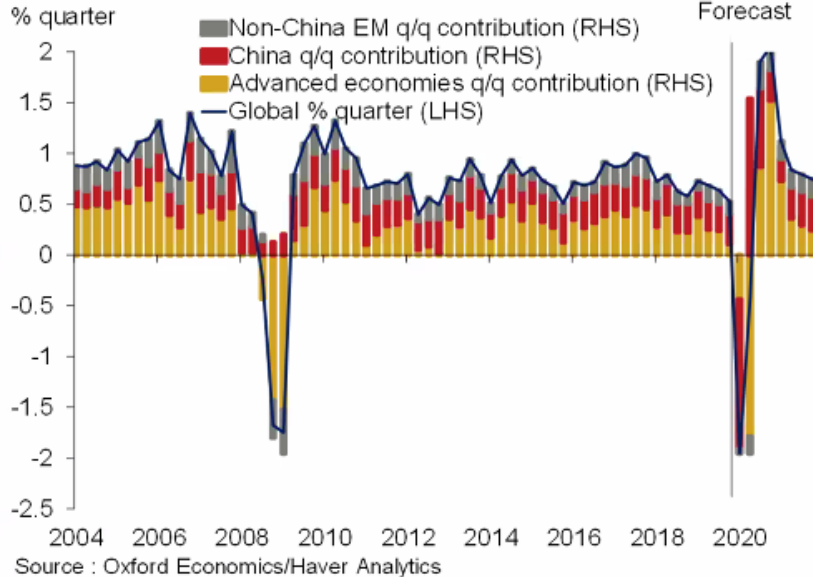
Από τον Πίνακα 3 προκύπτει ότι η εξέλιξη σε κάθε χώρα αλλάζει μέρα με την μέρα.

Παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις

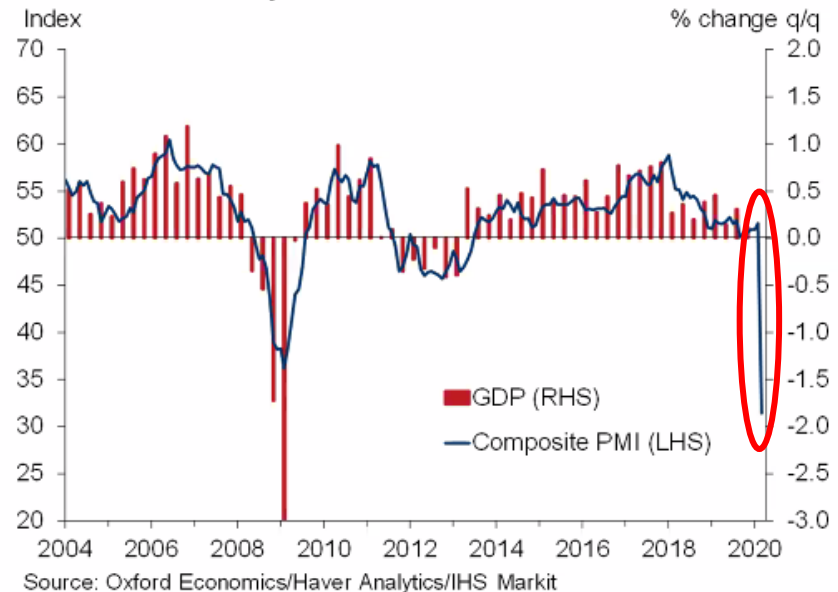
Σύμφωνα με την Tourism Economics (Διάγραμμα 1), αναμένεται πτώση του παγκόσμιου ΑΕΠ μεγαλύτερη από αυτήν της κρίσης του 2008 – 2009, το μεγαλύτερο μέρος από την οποία θα προέλθει από την Κίνα (2020, Q1) και τις ανεπτυγμένες οικονομίες (2020, Q2). Ειδικά για την Ευρωζώνη, η πτώση του Δείκτη Προμηθειών PMI υπερβαίνει την αντίστοιχη κατά τη διάρκεια της κρίσης 2008 – 2009.

Διάγραμμα 1: Παγκόσμιο ΑΕΠ και ΑΕΠ και Δείκτης Προμηθειών (PMI) Ευρωζώνης

World: GDP

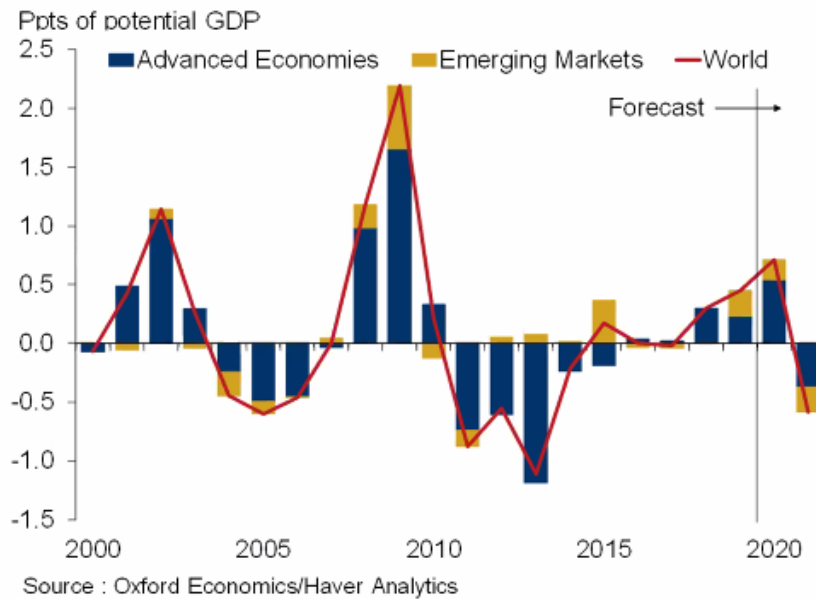
Eurozone Composite PMI & GDP

Προκειμένου να περιορίσουν την έκταση της ζημιάς στην παγκόσμια οικονομία, οι κυβερνήσεις προχώρησαν στην λήψη μέτρων δημοσιονομικής επέκτασης και νομισματικής διευκόλυνσης (Διάγραμμα 2) τα οποία έχουν ανακοινώσει ότι θα επεκτείνουν εφόσον χρειαστεί.

Διάγραμμα 2: Δημοσιονομική και Νομισματική Επέκταση για την αντιμετώπιση της πανδημίας του COVID-19

Global: Fiscal impulse

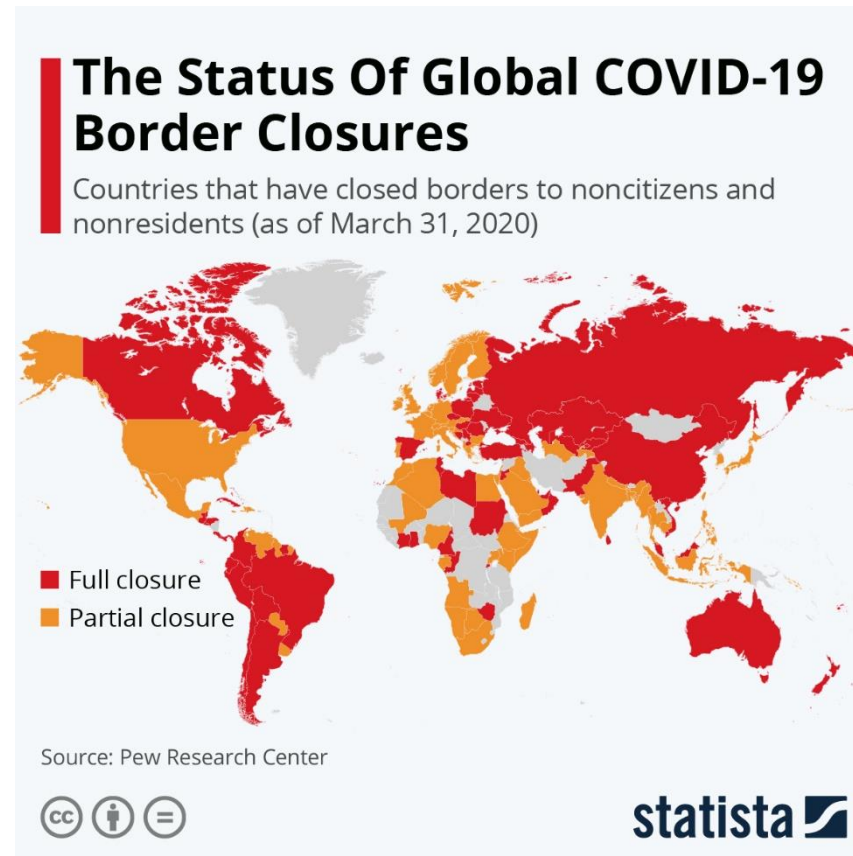
Central bank policy rates

Παγκόσμιες εξελίξεις στον τουρισμό

Ο αντίκτυπος των παραπάνω εξελίξεων στον τουρισμό και τα ταξίδια δεν μπορούσε παρά να είναι τεράστιος, πόσο μάλλον αν σε αυτές προστεθούν και οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί σε ολόκληρο τον κόσμο (Διάγραμμα 3).

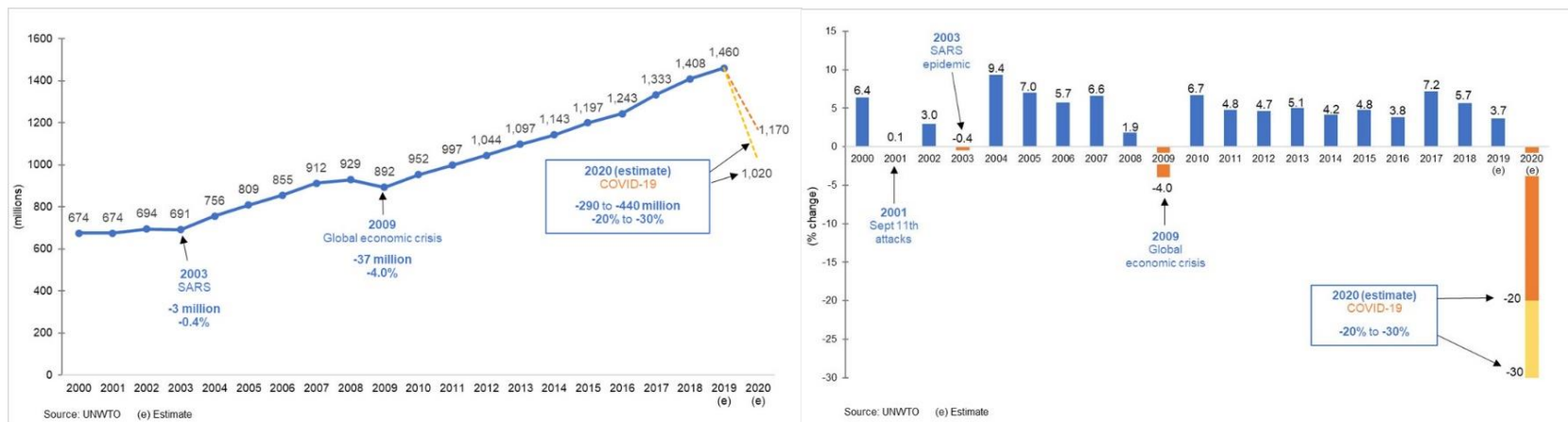
Διάγραμμα 3: Χώρες με κλειστά σύνορα λόγω COVID-19 την 31^η Μαρτίου 2020

Πηγή: Statista

Σύμφωνα με την εκτίμηση (24/03) του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO) σχετικά με τον πιθανό αντίκτυπο του Covid-19 στον διεθνή τουρισμό – που πιθανόν να αναθεωρηθεί όσο εξελίσσεται η τρέχουσα κρίση, αναμένεται οι διεθνείς αφίξεις να μειωθούν κατά 20% έως 30% το 2020 σε σύγκριση με το 2019. Μια τέτοια εξέλιξη θα είναι -με διαφορά- η χειρότερη μείωση που έχει παρατηρηθεί ποτέ σε καιρό ειρήνης – συγκριτικά: το 2009, με την παγκόσμια οικονομική κρίση, οι διεθνείς αφίξεις τουριστών μειώθηκαν κατά -4%, ενώ η επιδημία SARS οδήγησε σε πτώση μόλις -0,4% το 2003 (Διάγραμμα 4).

Διάγραμμα 4: Διεθνείς αφίξεις τουριστών ανά τον κόσμο (εκατ.) και ποσοστιαία μεταβολή

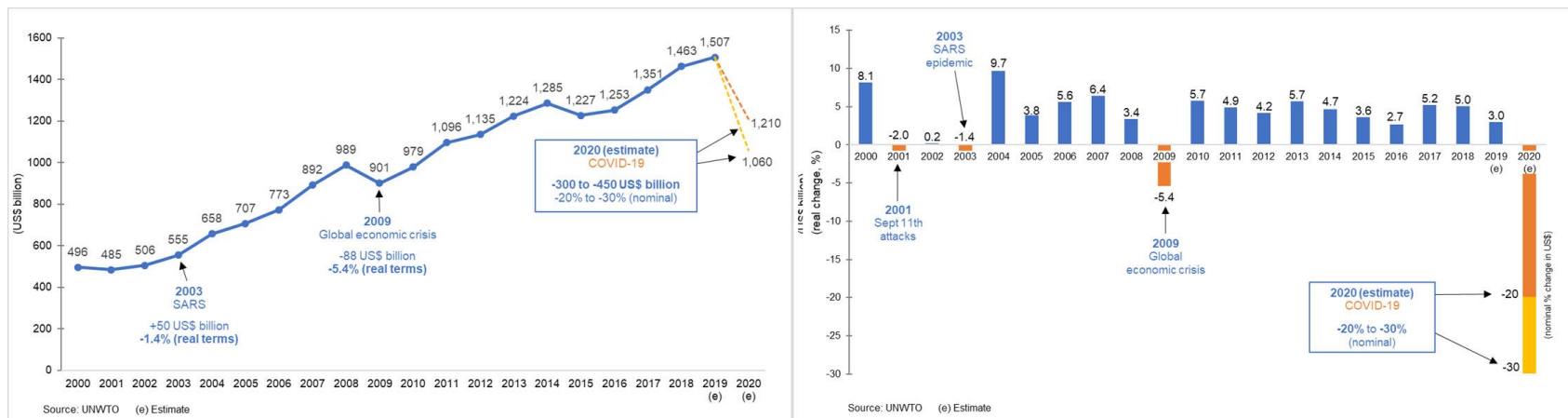

Πηγή: [UNWTO](http://unwto.org)

Δεδομένου ότι το επίκεντρο της της πανδημίας είναι πλέον στην Ευρώπη, μάλλον μπορεί να αναμένει κανείς ότι η ποσοστιαία μείωση στην Ευρώπη θα είναι μεγαλύτερη από τον παγκόσμιο μέσο όρο.

Μια αναμενόμενη πτώση αφίξεων μεταξύ 20-30% θα μπορούσε να μεταφραστεί σε μείωση των διεθνών εισπράξεων του τουρισμού μεταξύ US \$ 300-450 δισεκατομμυρίων, σχεδόν το ένα τρίτο από τα US \$ 1.5 τρις που εισπράχθηκαν το 2019. Όπως και με τις αφίξεις, η αναμενόμενη μείωση στα έσοδα από τον τουρισμό θα υπερβεί κατά πολύ οποιαδήποτε μείωση στον παρελθόν (Διάγραμμα 5).

Διάγραμμα 5: Παγκόσμια έσοδα από τον τουρισμό (δισ δολάρια) και ποσοστιαία μεταβολή

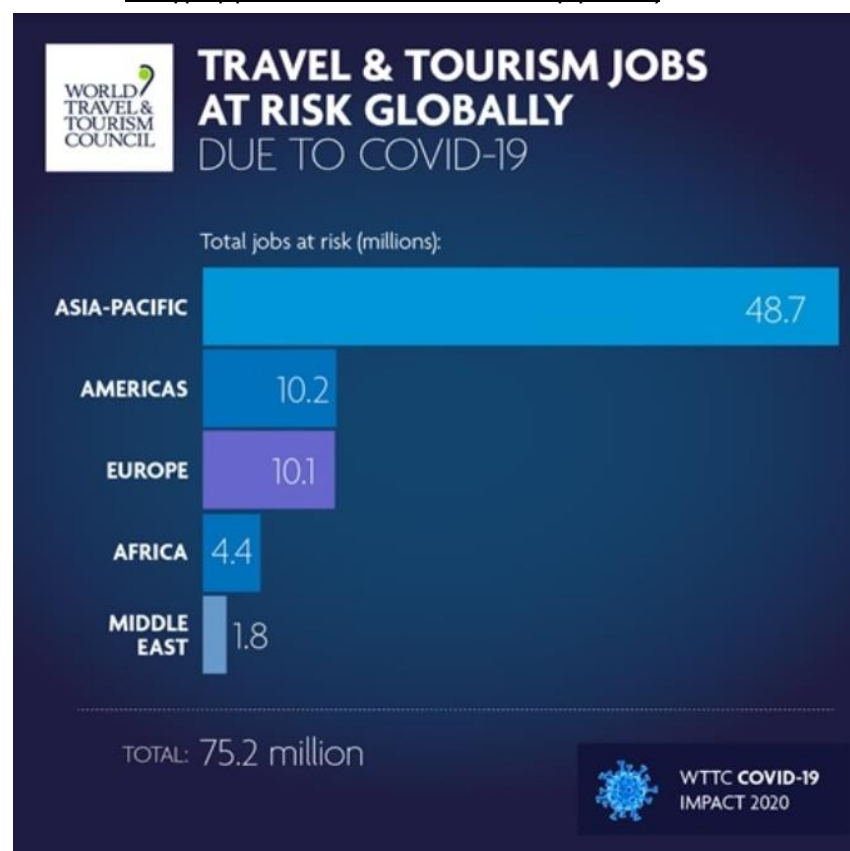

Πηγή: [UNWTO](http://unwto.org)

Αντίστοιχα με τις αφίξεις, είναι πολύ πιθανόν η ποσοστιαία μείωση των εσόδων στην Ευρώπη να είναι μεγαλύτερη από τον παγκόσμιο μέσο όρο.

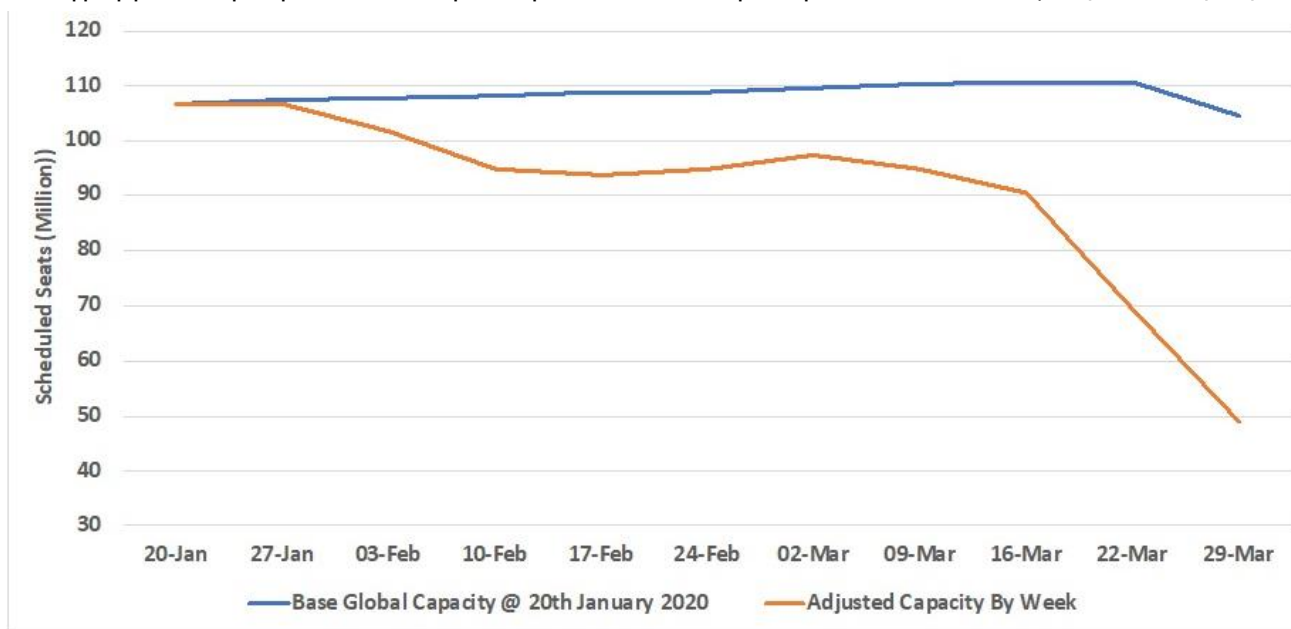
Ως απόρροια των παραπάνω εξελίξεων, και σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του WTTC, αναμένεται απώλεια περίπου 75 εκατ. θέσεων εργασίας σε όλον τον κόσμο, από τις οποίες 10,2 εκατ. στην Ευρώπη (Διάγραμμα 6).

Διάγραμμα 6: Απώλεια θέσεων εργασίας

Ο αεροπορικός κλάδος, νευραλγικής σημασίας για τον τουρισμό και τα ταξίδια, είναι από τους πρώτους που επλήγησαν. Όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 7, η δυναμικότητα των αεροπορικών δρομολογίων παγκοσμίως έχει πέσει κάτω από το 50% της προ-COVID-19 πρόβλεψης ενώ παράλληλα έχουν μειωθεί κατά πολύ και οι πληρότητες.

Διάγραμμα 7: Εβδομαδιαία δυναμικότητα τακτικών αεροπορικών συνδέσεων, 20/01 – 05/04/20

Πηγή: [GTP](#) (από OAG Schedules Analyser)

Η τελευταία εκτίμηση της IATA για την μείωση τζίρου το 2020 σε σχέση με το 2019 ανέρχεται σε 252 δισ. δολάρια (-38%) (Πίνακας 4) – έναντι 63 δισ. έως 113 δισ. δολάρια που υπολόγιζε στις αρχές του μήνα.

Πίνακας 4: Εκτίμηση απωλειών αεροπορικού κλάδου το 2020 λόγω πανδημίας COVID-19

Estimated impact of COVID-19 on air transport in 2020
(RPKs and air passenger revenue loss), IATA

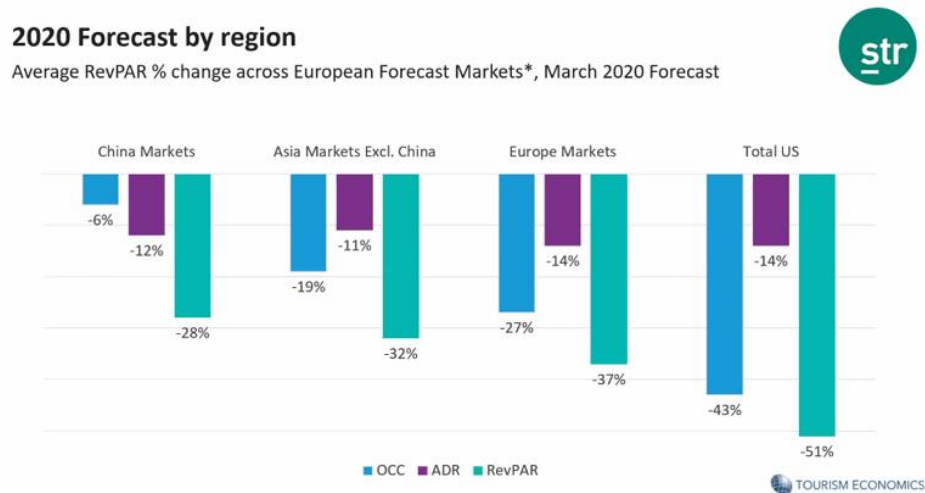
Region of airline registration	% Change in RPKS (2020 vs. 2019)	Est. Impact on pass. revenue 2020 vs. 2019 (US\$ billion)
Africa	-32%	-4
Asia Pacific	-37%	-88
Europe	-46%	-76
Latin America	-41%	-15
Middle East	-39%	-19
North America	-27%	-50
Industry	-38%	-252

Source: IATA

Πηγή: [UNWTO](#)

Μεγάλο πλήγμα αναμένεται να δεχτεί και ο ξενοδοχειακός κλάδος (Διάγραμμα 8) – να σημειωθεί ότι στις παρακάτω εκτιμήσεις η υπόθεση εργασίας είναι ότι δεν θα κλείσουν ξενοδοχεία.

Διάγραμμα 8: Εκτιμώμενες επιπτώσεις σε πληρότητα και έσοδα στα ξενοδοχεία, 2020

otes: * Average forecast for: Amsterdam, Athens, Barcelona, Belfast, Berlin, Birmingham, Brussels, Budapest, Cologne, Dublin, Dusseldorf, Edinburgh, Frankfurt, Gatwick, Glasgow, Hamburg, Heathrow, Leeds, London, Madrid, Manchester, Milan, Moscow, Munich, Paris, Prague, Rome, Stuttgart, Vienna, Warsaw, Zurich

Πηγή: STR – Tourism Economics

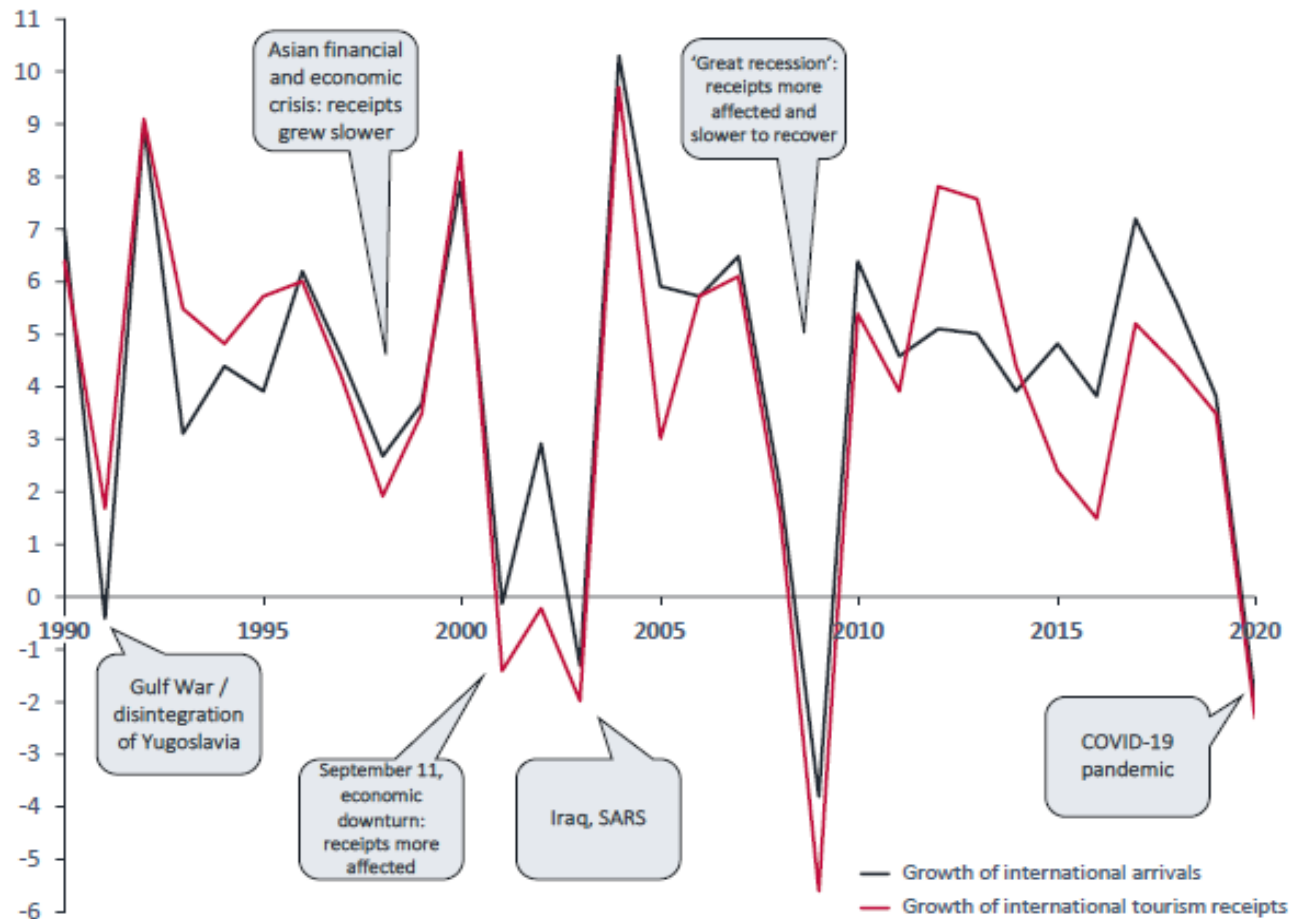
Η Κίνα αναμένεται να έχει καλύτερη πορεία από άλλες αγορές λόγω του εσωτερικού τουρισμού της. Αντίθετα οι ΗΠΑ αναμένεται να πληγούν και από την απώλεια της κινέζικης αγοράς και από το εμπόριο πτήσεων από και προς Ευρώπη.

Ενόψει της κατάρρευσης της ταξιδιωτικής αγοράς και προκειμένου να υποβοηθηθούν οι επιχειρήσεις να επιβιώσουν ώστε να μην έχουν χρεωκοπήσει και τεθεί εκτός λειτουργίας όταν αρχίσει η αγορά να επανέρχεται σε μια νέα κανονικότητα, όλο και περισσότερες χώρες της ΕΕ επιτρέπουν σε ταξιδιωτικά γραφεία και ταξιδιωτικούς πράκτορες να δίνουν πλέον voucher αντί για επιστροφές μετρητών κατά την ακύρωση πακέτων διακοπών και πτήσεων, ώστε να διατηρήσουν την ρευστότητα τους. Η Ιταλία, το Βέλγιο, η Ισπανία και η Ολλανδία έχουν ήδη επιλέξει το σύστημα voucher που καλύπτει τα ακυρωμένα ταξίδια από την 1η Μαρτίου έως τις 15 Σεπτεμβρίου. Σύμφωνα με τον DRV (Γερμανικός Ταξιδιωτικός Σύνδεσμος), που σθεναρά προωθεί την εφαρμογή voucher και στη Γερμανία, και άλλα κράτη της ΕΕ επεξεργάζονται νόμους παρόμοιους με τον γαλλικό κανονισμό. Από την άλλη πλευρά, με πρόσφατη παρέμβασή του ο Επίτροπος Reynders της ΕΕ, εφιστά στα κράτη-μέλη την υποχρέωσή τους να λάβουν υπόψη τους κατά τη θεσμοθέτηση των vouchers τα δικαιώματα των καταναλωτών και την Οδηγία 2015/2302.

Η αναμενόμενη ανάκαμψη

Στις παρελθούσες κρίσεις της τελευταίας εικοσαετίας, η ανάκαμψη ξεκίνησε την αμέσως επόμενη χρονιά (Διάγραμμα 9), όμως η ανάκαμψη εσόδων ήταν βραδύτερη από την ανάκαμψη των αφίξεων (βλ. και διαγράμματα 4 και 5).

Διάγραμμα 9: Ετήσια Μεταβολή Εσόδων και Αφίξεων

Πηγή: UNWTO

Βέβαια η ανάκαμψη δεν είναι ενιαία ούτε γεωγραφικά ούτε κλαδικά (Πίνακας 5). Για παράδειγμα, η ανάκαμψη των εσόδων του τουρισμού στην Δυτική Ευρώπη μετά την κρίση του 2008 – 2009 πήρε 4 χρόνια, πλην όμως τα έσοδα των ξενοδοχείων συνολικά δεν ανέκαμψαν ποτέ ενώ, αντίθετα, των ξενοδοχείων luxury και upscale ανέκαμψαν μετά από 7 χρόνια.

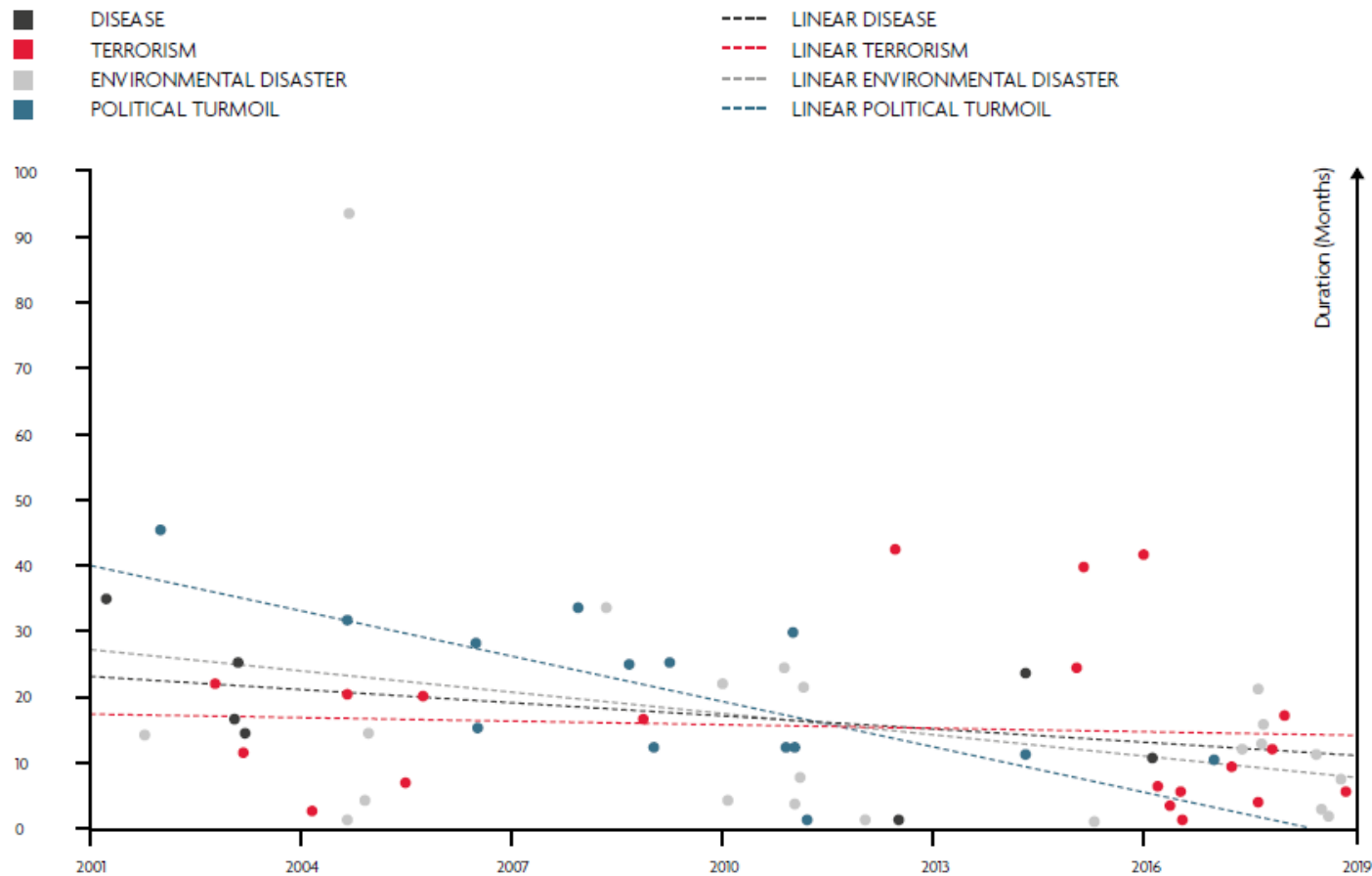
Πίνακας 5: Διάρκεια (σε έτη) μέχρι την ανάκαμψη των εσόδων στα πρό κρίσης επίπεδα, μετά την οικονομική κρίση του 2008 - 2009

Περιοχή	Σύνολο Εσόδων	Έσοδα Ξενοδοχείων	Ξενοδοχεία Luxury & Upscale
Ασία - Ειρηνικός	2	2	2
Αυστραλία	6	7	6
Ανατολική Ευρώπη	4	5	4
Δυτική Ευρώπη	4	όχι μέχρι στιγμής	7
Βόρεια Αμερική	2	6	2
Λατινική Αμερική	5	4	4
Μέση Ανατολή & Αφρική	0	10	όχι μέχρι στιγμής
Κόσμος	2	6	4

Πηγή: Euromonitor, *Impact of Coronavirus on Tourism*, 30/03/20

Σύμφωνα με το WTTC, ο χρόνος ανάκαμψης των αφίξεων από επιδημίες όπως ο SARS, στην προ επιδημίας κατάσταση, κυμαίνεται από 10 έως 34,9 μήνες, με μέσο χρόνο ανάκαμψης τους 19,4 μήνες. Από την άλλη πλευρά, ο χρόνος ανάκαμψης από τις διάφορες κρίσεις, περιλαμβανομένων των επιδημιών, μειώνεται καθώς περνούν τα χρόνια (Διάγραμμα 10). Αυτό ενισχύεται και από έρευνα του Trip Advisor, σύμφωνα με την οποία ο κόσμος γίνεται ολοένα και πιο ανθεκτικός σε σοκ, ειδικά αν υπάρχει εξοικείωση με τον προορισμό.

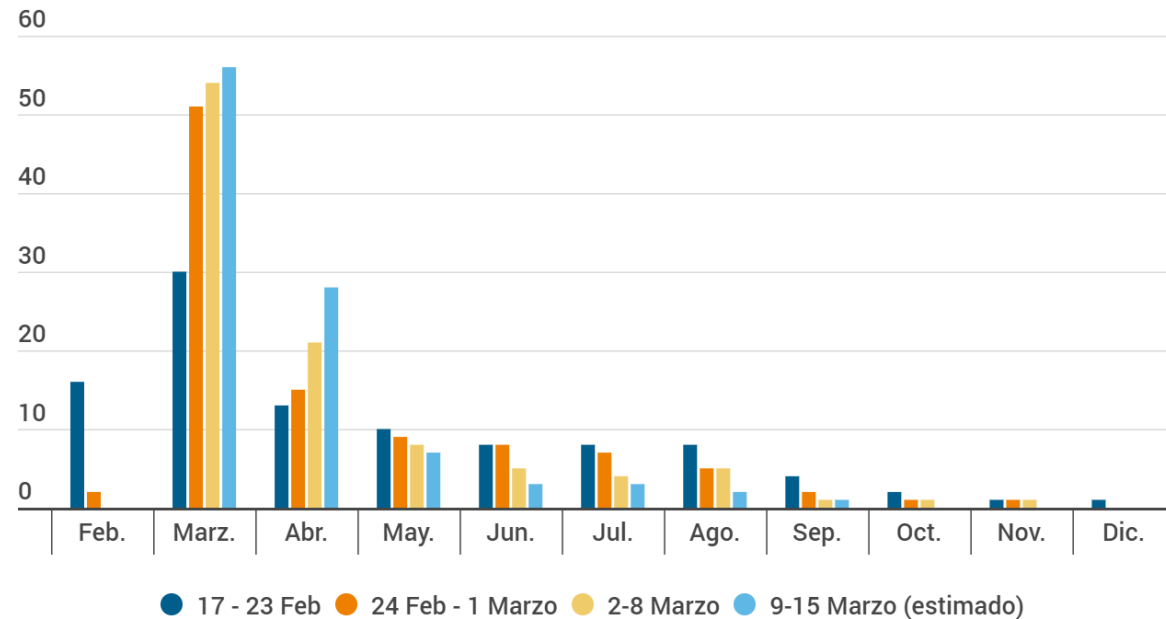
Διάγραμμα 10: Διάρκεια αποκατάστασης κρίσεων σε μήνες, ανά έτος εμφάνισης

Πηγή: [WTTC](#)

Στα θετικά στοιχεία, αναφορικά μετά την ανάκαμψη από την παρούσα κρίση, περιλαμβάνεται η διατήρηση της επιθυμίας των πολιτών να ταξιδέψουν, όταν οι (ιατρικές κατά κύριο λόγο) συνθήκες το επιτρέψουν (βλ. διαγράμματα 11 και 12).

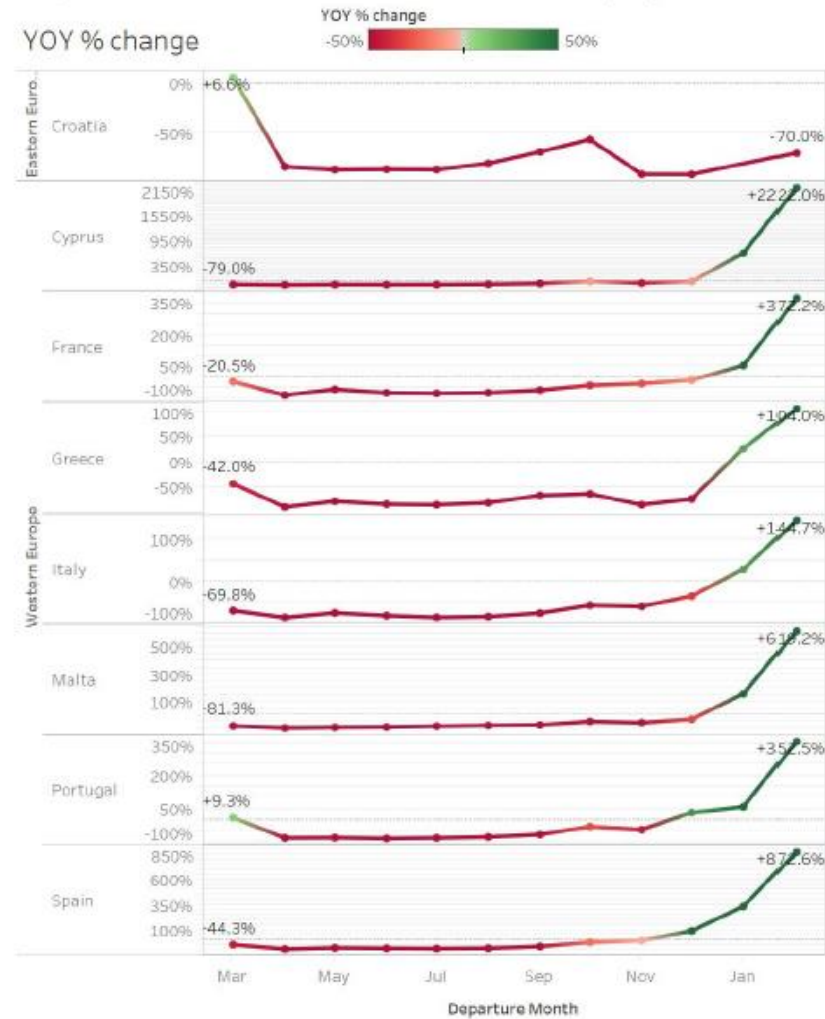
Διάγραμμα 11: Ακυρώσεις ως % Κρατήσεων ανάλογα με προγραμματιζόμενο μήνα άφιξης, ανά εβδομάδα 17/02 – 15/03, Ισπανία

Πηγή: hosteltur

Φαίνεται ότι οι ακυρώσεις για τους μακρινούς μήνες έγιναν κυρίως την πρώτη εβδομάδα ενώ για τους κοντινούς μήνες αυξάνονται κάθε βδομάδα. Ως εκ τούτου φαίνεται πως η ζήτηση παραμένει σε μεγάλο βαθμό και αναμένει τις εξελίξεις.

Διάγραμμα 12: Μεταβολή αναζητήσεων (searches) αεροπορικών ταξιδιών ανάλογα με τον μήνα αναχώρησης σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα 1 χρόνο πριν

Πηγή: SOJERN

Από το Διάγραμμα 12 φαίνεται αρκετά καθαρά ότι ο κόσμος εξακολουθεί να ονειρεύεται ταξίδια για την (προσδοκώμενη) περίοδο μετά την πανδημία.

Επίσης, σύμφωνα με το [FVW](#), οι TUI, Robinson και Magic Life, TUI Blue, Riu, Atlantica, Jaz, Grupotel και Grecotel δέχονται ήδη κρατήσεις για το 2021. Όσοι κάνουν κράτηση στην TUI μεταξύ Μαΐου 2020 και Απριλίου 2021 θα λάβουν έκπτωση έως και 100 ευρώ ανά άτομο. Το μπόνους αφοσίωσης ισχύει για ολόκληρο το πρόγραμμα της TUI.

Τέλος, τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης ήδη φαίνονται στην αγορά της Κίνας, μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων (Διάγραμμα 13). Αξιοσημείωτη είναι η επιταχυνόμενη ανάκαμψη στην περιοχή Sanya τις τελευταίες ημέρες που αποτελεί παραθεριστικό θέρετρο των Κινέζων (η «Χαβάη» της Κίνας).

Διάγραμμα 13: Πληρότητες ξενοδοχείων σε περιοχές της Κίνας, 01/02 – 29/03

Πηγή: STR COVID-19 webinar: Europe hotel weekly performance analysis | 2 April 2020

Σύμφωνα με την STR η ανάκαμψη πληροτήτων είναι ταχύτερη στις αραιοκατοικημένες / εξοχικές περιοχές. Επίσης είναι ταχύτερη στις χαμηλότερες κατηγορίες που, από την άλλη πλευρά, επανέρχονται με βραδύτερο αριθμό στην αγορά. Ταυτόχρονα, επιβεβαιώθηκε η διεξαγωγή της (πολύ μεγάλης) 102^{ης} China Food & Drinks Fair για τις 21-23 Μαΐου, που είχε αναβληθεί από τις 26-28 Μαρτίου.

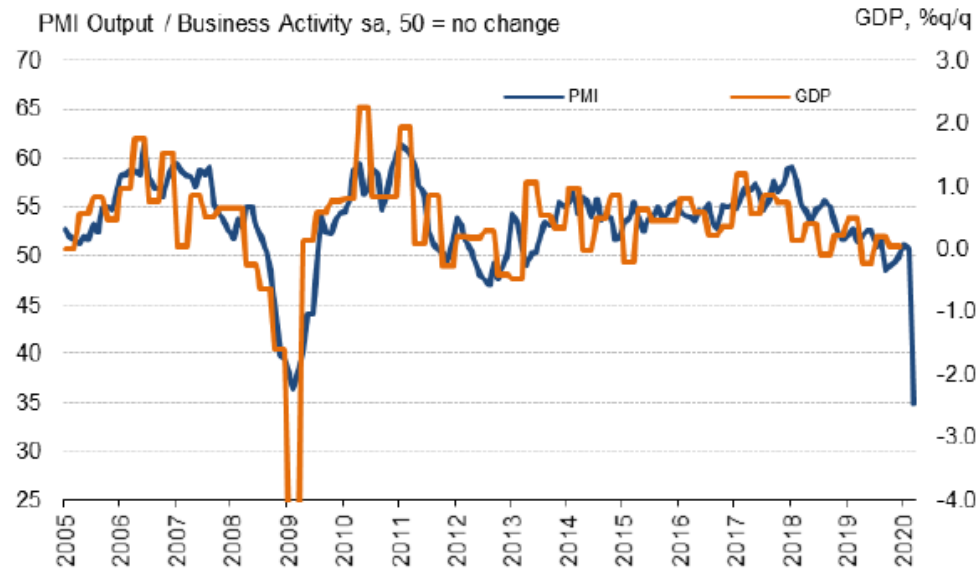
Εξελίξεις ανά χώρα (5 κύριες αγορές)

Γερμανία

- Η χώρα είναι σε lockdown τουλάχιστον μέχρι τις 19 Απριλίου. Σύμφωνα με εκτίμηση της Boston Consulting Group, το lockdown αναμένεται να λήξει κάποια στιγμή μεταξύ της 2^{ης} εβδομάδας του Ιουνίου και της 1^{ης} εβδομάδας του Ιουλίου.
- Το γερμανικό βαρόμετρο απασχόλησης IFO έπεσε στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας δεκαετίας τον Μάρτιο, καθώς οι επιχειρήσεις παγώνουν τις προσλήψεις και σχεδιάζουν να κάνουν απολύσεις.
- Ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών PMI που χρησιμοποιείται ευρέως ως πρόδρομος δείκτης για την πρόβλεψη των μεταβαλλόμενων οικονομικών τάσεων των επίσημων δεδομένων, όπως το ΑΕΠ, κινείται πτωτικά, και ευρίσκεται στο 35, το χαμηλότερο σημείο από την έναρξη δημιουργίας του δείκτη (Διάγραμμα 14).

Διάγραμμα 14: Δείκτης PMI και ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ, Γερμανία

Germany

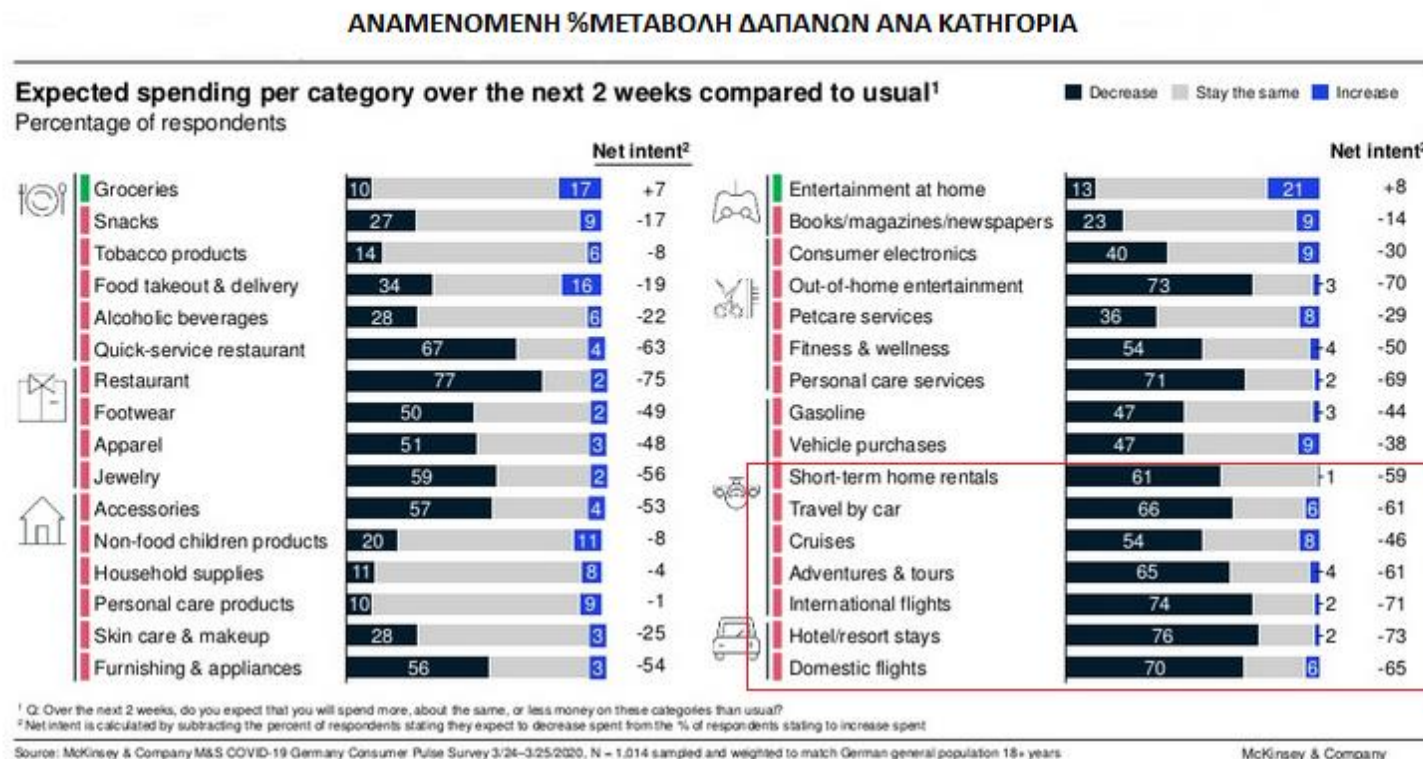

Source: IHS Markit, FSO. GDP = gross domestic product

Πηγή: [IHS Markit](#)

- Σε αυτό το οικονομικό κλίμα αναμένεται πτώση δαπανών των ταξιδιωτικών δραστηριοτήτων (Διάγραμμα 15): στη δαπάνη για διεθνείς πτήσεις φτάνει το -71% και στις εγχώριες το -65%. Μικρότερη μείωση -61% στη μεταφορά με αυτοκίνητο και ακόμα μικρότερη μείωση -46% στην κρουαζιέρα. Αναφορικά με τη διαμονή, η αναμενόμενη μείωση της δαπάνης για διαμονή σε ξενοδοχεία ανέρχεται σε -73%, ενώ μικρότερη αναμενόμενη μείωση στη διαμονή σε καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης, -59%. Οι εκδρομές εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν μείωση -61% στη δαπάνη.

Διάγραμμα 15: Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, Γερμανία

Πηγή: [McKinsey](#)

- Η ανάκαμψη, όταν έλθει, δεν αναμένεται να είναι ενιαία. Ενδεικτικά αναφέρουμε τους χρόνους ανάκαμψης διαφόρων τουριστικών κλάδων από την οικονομική κρίση του 2008 – 2009 (Πίνακας 6).

Πίνακας 6: Διάρκεια (σε έτη) μέχρι την ανάκαμψη στα προ κρίσης επίπεδα, μετά την οικονομική κρίση του 2008 - 2009

Κατηγορία	Γερμανία
Δαπάνη Εξερχόμενου Τουρισμού	7
Αεροπορικές εταιρείες	2
Ενδιάμεσα δίκτυα διανομής - Αναψυχή	9
Κρουαζιέρα	καμία επίπτωση

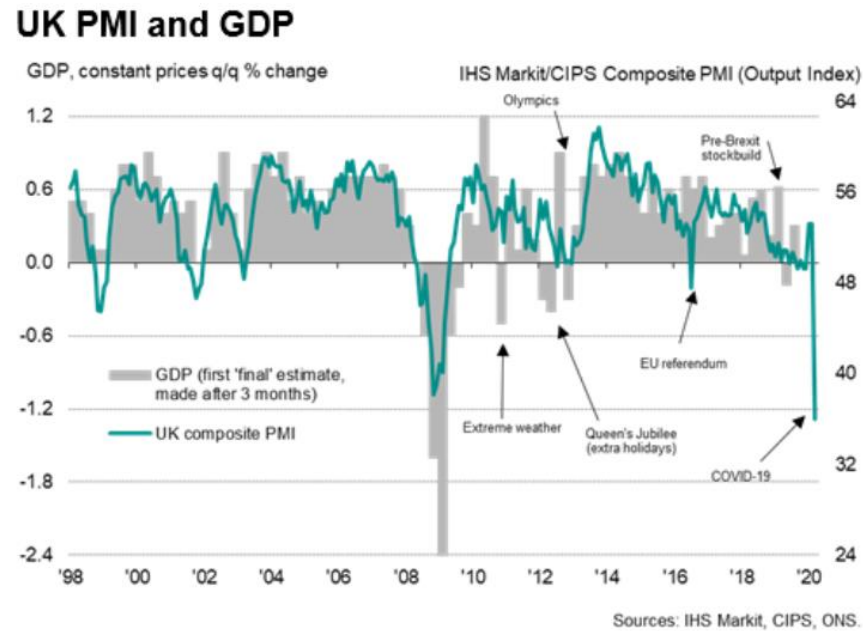
Πηγή: Euromonitor, *Impact of Coronavirus on Tourism*, 30/03/20

- Ο Γερμανικός Ταξιδιωτικός Σύνδεσμος DRV καλεί την ομοσπονδιακή κυβέρνηση να αναλάβει δράση ως προς την προώθηση του συστήματος των voucher, καθώς πολλοί διοργανωτές ταξιδιών στη Γερμανία είναι ακόμη αρνητικοί στο να επιστρέψουν στους πελάτες τους την τιμή του ταξιδιού, επειδή και οι ίδιοι λαμβάνουν μόνο voucher από τις αεροπορικές εταιρείες.
- Σύμφωνα με εκτιμήσεις της IATA, θα ταξιδέψουν αεροπορικώς 84.4 εκατ. λιγότεροι επιβάτες με συνέπεια μια απώλεια εσόδων \$15 δις , διακινδυνεύοντας 400.000 θέσεις εργασίας και \$28 δις στη γερμανική οικονομία.
- Σύμφωνα με στοιχεία του WTTC, η Γερμανία αναμένεται να είναι η χώρα που πλήττεται περισσότερο εργασιακά στην Ευρώπη, με σχεδόν 1,6 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στον τουρισμό, σε κίνδυνο.
- Ταξιδιωτικοί περιορισμοί (01/04/20): Το lockdown παρατείνεται ως 19/04/20. Οι επιβάτες που φθάνουν από κράτος μέλος εκτός Σένγκεν δεν επιτρέπεται να εισέλθουν στη Γερμανία. Αυτό δεν ισχύει για τους υπηκόους των κρατών μελών του ΕΟΧ και της Ελβετίας, οι οποίοι επιστρέφουν στην πατρίδα τους, για επιβάτες με βρετανικό διαβατήριο με υπηκοότητα "Βρετανός Πολίτης" ή δικαίωμα διαμονής που εκδίδεται από το Ηνωμένο Βασίλειο ή με μακροχρόνιο δικαίωμα διαμονής (άδεια διαμονής ή θεώρηση μεγαλύτερης διάρκειας) σε κράτη μέλη του ΕΟΧ, την Ελβετία ή το Ηνωμένο Βασίλειο, που επιστρέφουν στον τόπο διαμονής τους. **Όλοι** οι επιβάτες πρέπει να προσκομίσουν συμπληρωμένο έντυπο εντοπισμού επιβατών δημόσιας υγείας κατά την άφιξη.

Ηνωμένο Βασίλειο

- Η χώρα βρίσκεται σε lockdown, απόφαση που λήφθηκε με αρκετή καθυστέρηση. Σύμφωνα με εκτίμηση της Boston Consulting Group, το lockdown αναμένεται να λήξει κάποια στιγμή μεταξύ της 3^{ης} εβδομάδας του Ιουνίου και της 4^{ης} εβδομάδας του Ιουλίου.
- Πάνω από 950.000 άνθρωποι στο Ηνωμένο Βασίλειο υπέβαλαν αίτηση για επιδόματα σε χρονικό διάστημα δυο εβδομάδων έως την Τετάρτη 1^η Απριλίου, από την αρχή του μέτρου στις 16/04 ([FT](#)).
- Ο Δείκτης Προμηθειών PMI μειώθηκε στο 36, το χαμηλότερο σημείο από την δημιουργία του δείκτη (Διάγραμμα 16).

Διάγραμμα 16: Δείκτης PMI και ΑΕΠ, Ηνωμένο Βασίλειο

Πηγή: [IHS Markit](#)

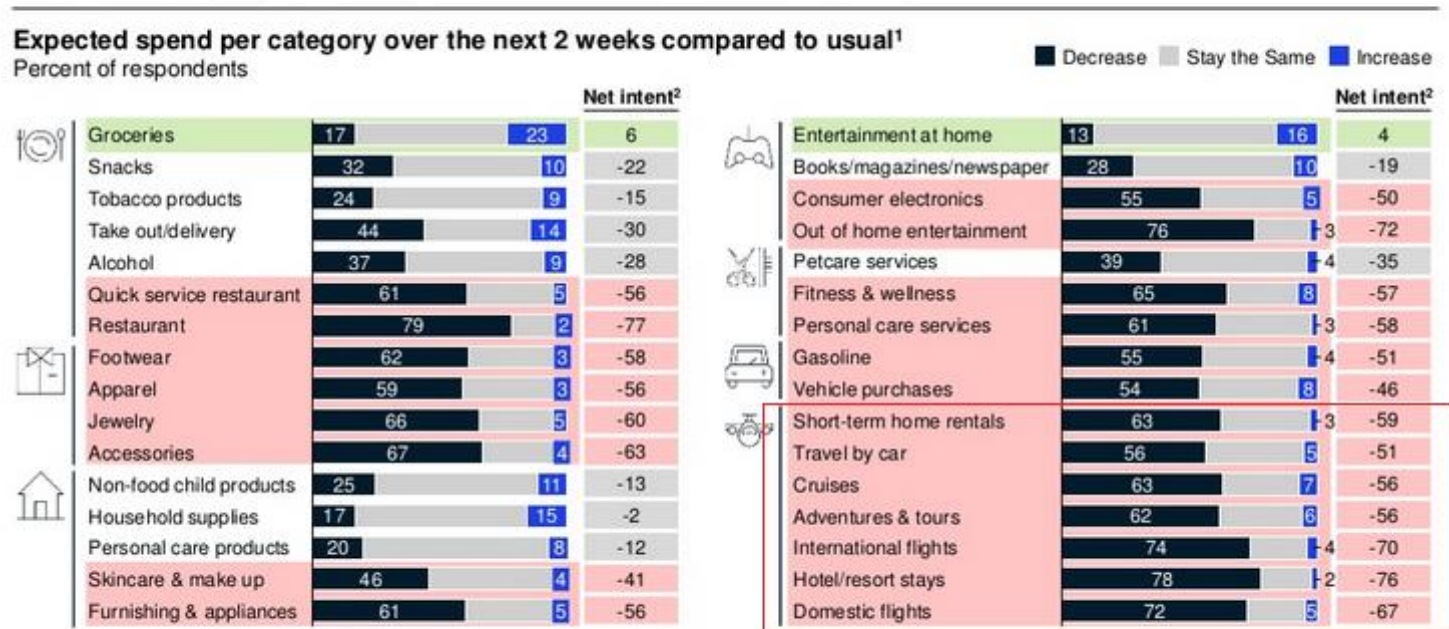
- Στις 31/03, η λίρα έφθασε στο χαμηλότερο επίπεδο της ποτέ έναντι σταθμισμένου καλαθιού νομισμάτων

- Με αυτά τα δεδομένα, αναμένεται μεγάλη πτώση δαπανών των ταξιδιωτικών δραστηριοτήτων (Διάγραμμα 17): στη δαπάνη για διεθνείς πτήσεις φτάνει το -70% και στις εγχώριες το -67%. Μικρότερη μείωση -56% στην κρουαζιέρα και ακόμα μικρότερη μείωση -51% στην μετακίνηση με αυτοκίνητο. Αναφορικά με τη διαμονή, η αναμενόμενη μείωση της δαπάνης για διαμονή σε ξενοδοχεία ανέρχεται σε -76%, ενώ μικρότερη αναμενόμενη μείωση στη διαμονή σε καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης, -59%. Οι εκδρομές εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν μείωση -56% στη δαπάνη.

Διάγραμμα 17: Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, Ηνωμένο Βασίλειο

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ %ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΔΑΠΑΝΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

1. Q: Over the next 2 weeks, do you expect that you will spend more, about the same, or less money on these categories than usual?

2. Net intent is calculated by subtracting the percent of respondents stating they expect to decrease time spent from the % of respondents stating to increase time spent

Source: McKinsey & Company M&S COVID-19 UK Consumer Pulse Survey 3/21-3/23/2020 N = 1,007 Sampled and weighted to match UK gen pop 18+ years;

McKinsey & Company

Πηγή: McKinsey

- Η ανάκαμψη, όταν έλθει, δεν αναμένεται να είναι ενιαία. Ενδεικτικά αναφέρουμε τους χρόνους ανάκαμψης διαφόρων τουριστικών κλάδων από την οικονομική κρίση του 2008 – 2009 (Πίνακας 7).

Πίνακας 7: Διάρκεια (σε έτη) μέχρι την ανάκαμψη στα προ κρίσης επίπεδα, μετά την οικονομική κρίση του 2008 - 2009

Κατηγορία	Ηνωμένο Βασίλειο
Δαπάνη Εξερχόμενου Τουρισμού	8
Αεροπορικές εταιρείες	2
Ενδιάμεσα δίκτυα διανομής - Αναψυχή	όχι μέχρι στιγμής
Κρουαζιέρα	10

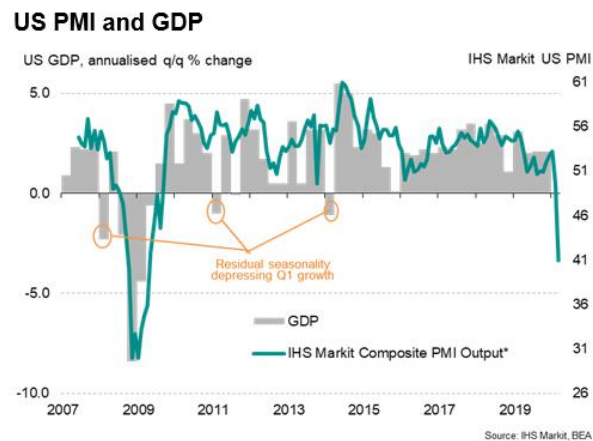
Πηγή: Euromonitor, *Impact of Coronavirus on Tourism*, 30/03/20

- Σύμφωνα με στοιχεία του WTTC, αναμένεται να χαθούν ως και 1 εκατ. θέσεις εργασίας στον τουρισμό.
- Σύμφωνα με εκτιμήσεις της IATA, θα ταξιδέψουν αεροπορικά 113.5 εκατ. λιγότεροι επιβάτες με συνέπεια μια απώλεια εσόδων \$21.7 δις, διακινδυνεύοντας σχεδόν 402.000 θέσεις εργασίας και περίπου \$32.7 δις συμβολής στη βρετανική οικονομία.
- Ταξιδιωτικοί περιορισμοί (06/04/20): Ενώ οι προηγούμενοι ταξιδιωτικοί περιορισμοί που ανακοινώθηκαν στις 17/03/20 είχαν διάρκεια ενός μήνα, με [ανακοίνωση του Foreign Office](#), υπάρχει σύσταση για αποχή από ταξίδια επ'αόριστον. (17/03/20): Οι ταξιδιώτες που έρχονται από τις 19 Φεβρουαρίου και έπειτα, από την επαρχία Hubei της Κίνας, το Ιράν, την Ιταλία, ειδικές ζώνες φροντίδας στη Νότια Κορέα, την ηπειρωτική Κίνα, τη Νότια Κορέα καθώς επίσης και την Καμπότζη, το Χονγκ Κονγκ, την Ιαπωνία, το Λάος, το Μακάο, τη Μαλαισία, τη Μιανμάρ, τη Σιγκαπούρη, την Ταϊβάν, την Ταϊλάνδη και το Βιετνάμ συνιστάται να παραμείνουν σε εσωτερικούς χώρους, να αποφύγουν την επαφή με άλλους ανθρώπους και να καλέσουν το NHS111. Οι ταξιδιώτες από άλλες περιοχές πρέπει να τεθούν οι ίδιοι σε καραντίνα εάν παρουσιάζουν οποιαδήποτε συμπτώματα. Το αεροδρόμιο Heathrow του Λονδίνου εξαιτίας της μείωσης των δραστηριοτήτων λόγω του COVID-19, σκοπεύει τη συνέχιση ορισμένων επιβατικών και εμπορευματικών πτήσεων. Η British Airways ανέστειλε όλες τις πτήσεις στο αεροδρόμιο City του Λονδίνου λόγω του COVID-19 από τις 23 Μαρτίου έως τις 4 Απριλίου. Όλοι οι πελάτες που επηρεάζονται θα πρέπει να κατευθυνθούν στο αεροδρόμιο Heathrow του Λονδίνου ή στο Gatwick. Από τις 24 Μαρτίου, το Διεθνές Αεροδρόμιο Teesside έκλεισε καθώς η Eastern Airways και η KLM έχουν λάβει την απόφαση να αναστείλουν όλες τις πτήσεις. Από τις 25 Μαρτίου μέχρι τα τέλη Απριλίου, το Αεροδρόμιο City του Λονδίνου ανέστειλε όλες τις εμπορικές και ιδιωτικές πτήσεις μετά από εντολή της Βρετανίας να παραμείνουν οι άνθρωποι στα σπίτια τους και να σταματήσουν να ταξιδεύουν. Το δεύτερο πιο πολυσύχναστο αεροδρόμιο του Λονδίνου, το Gatwick, θα κλείσει αυτήν την εβδομάδα έναν από τους δύο τερματικούς σταθμούς του, που χρησιμοποιείται από τους μεταφορείς συμπεριλαμβανομένης της EasyJet, μετά από κατάρρευση του προγράμματος πτήσεων.

ΗΠΑ

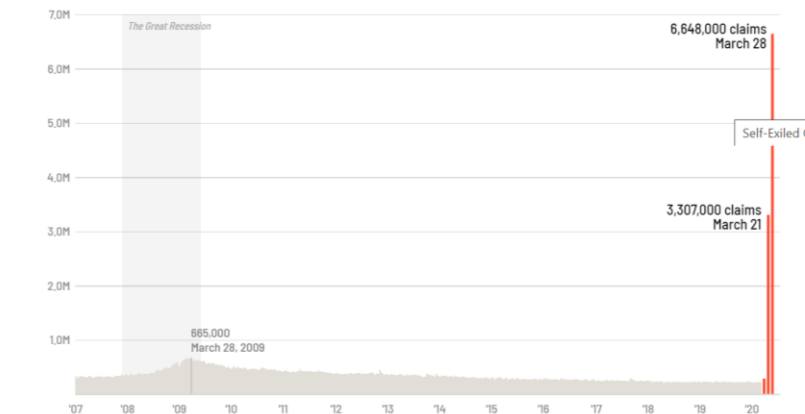
- [Μέχρι την 7^η Απριλίου](#), με εξαίρεση πέντε Πολιτείες, οι υπόλοιπες είχαν κηρύξει lockdown για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19. Σύμφωνα με εκτίμηση της Boston Consulting Group, το lockdown αναμένεται να επεκταθεί σε όλη τη χώρα και να λήξει κάποια στιγμή μεταξύ της 2^{ης} εβδομάδας του Ιουνίου και της 3^{ης} εβδομάδας του Ιουλίου.
- Ο Δείκτης PMI για τις ΗΠΑ κινείται πτωτικά, και ευρίσκεται στο 40,9, το χαμηλότερο σημείο από την κρίση του 2008/2009 (Διάγραμμα 18), ενώ οι αιτήσεις για επίδομα ανεργίας την τελευταία εβδομάδα του Μαρτίου εκτοξεύτηκαν στο πρωτοφανές επίπεδο των 6,6 εκατ., περίπου 10πλάσιες από αυτές στην αιχμή της κρίσης του 2008 / 2009 (Διάγραμμα 19).

Διάγραμμα 18: Δείκτης PMI και ΑΕΠ, ΗΠΑ

Πηγή: [IHS Markit](#)

Διάγραμμα 19: Αιτήσεις για Επίδομα Ανεργίας ανά βδομάδα

Πηγή: [CNN](#)

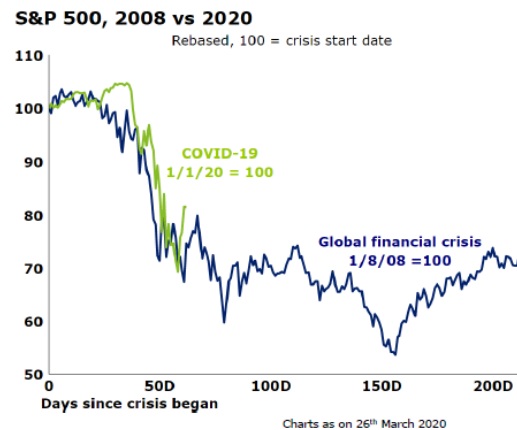
- Η έγκριση ενός πακέτου δημοσιονομικής διάσωσης \$2 τρις, απέτρεψε την περαιτέρω πτώση των τιμών των μετοχών αλλά δεν οδήγησε στην ανάκαμψή τους (Διάγραμμα 20). Η πορεία του εν λόγω δείκτη φαίνεται να ακολουθεί αντίστοιχη με την κρίση του 2008 – 2009 (Διάγραμμα 21).

Διάγραμμα 20: Δείκτης S&P ΗΠΑ, 06/01/20 έως 06/04/20

Πηγή: Ναυτεμπορική

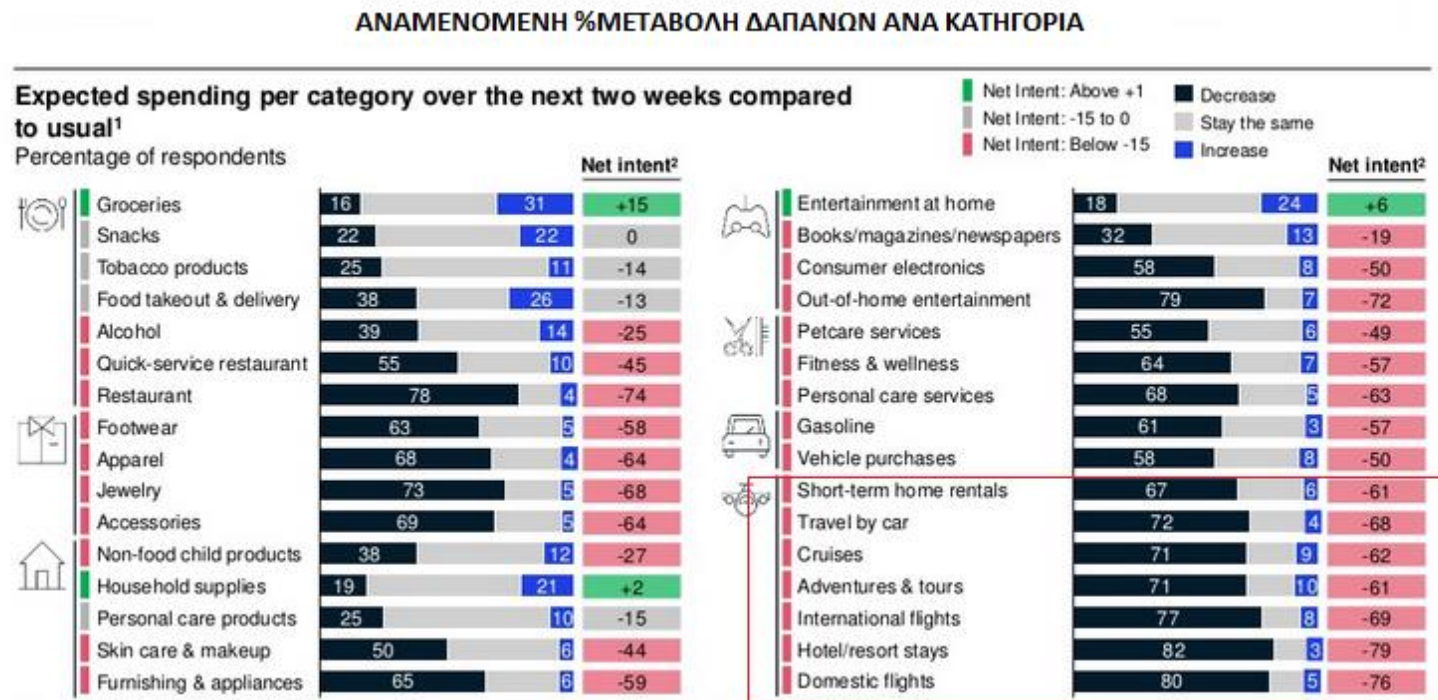
Διάγραμμα 21: Συγκριτική πορεία δείκτη S&P κατά την παρούσα κρίση πανδημίας και την οικονομική κρίση 2008 / 2009

Πηγή: Deloitte

- Σε αυτό το οικονομικό περιβάλλον αναμένεται μεγάλη πτώση δαπανών των ταξιδιωτικών δραστηριοτήτων (Διάγραμμα 22): στη δαπάνη για διεθνείς πτήσεις φτάνει το -69% και στις εγχώριες το -76%. Μικρότερη μείωση -62% στην κρουαζιέρα και αναμενόμενη μείωση -68% στην μετακίνηση με αυτοκίνητο. Αναφορικά με τη διαμονή, η αναμενόμενη μείωση της δαπάνης για διαμονή σε ξενοδοχεία ανέρχεται σε -79%, ενώ αισθητά μικρότερη αναμενόμενη μείωση στη δαπάνη διαμονής σε καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης, -61%. Οι εκδρομές εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν μείωση -61% στη δαπάνη.

Διάγραμμα 22: Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, ΗΠΑ

¹ Q: Over the next two weeks, do you expect that you will spend more, about the same, or less money on these categories than usual?

² Net intent is calculated by subtracting the % of respondents stating they expect to decrease time spent from the % of respondents stating to increase time spent.

Source: McKinsey & Company COVID-19 US Consumer Pulse 3/23-3/29/2020 n = 1,119 matched and weighted to US general population 18+ years based on American Community Survey 2016 of the US Census Bureau

McKinsey & Company

Πηγή: [McKinsey](#)

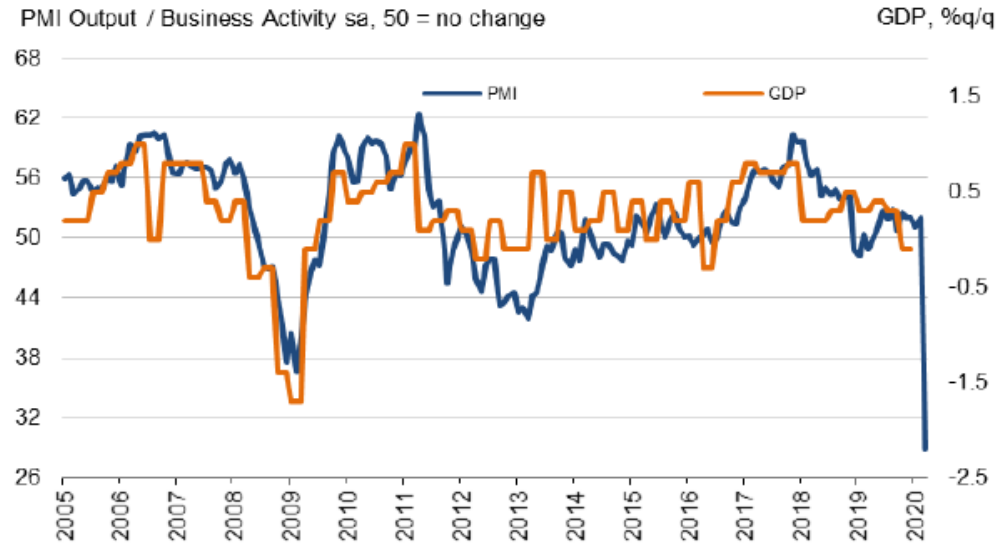
- Ταξιδιωτικοί περιορισμοί (13/3/20): Επιβάτες που έχουν διέλθει ή έχουν μεταβεί στην Αυστρία, Βέλγιο, Κίνα (Λαϊκή Δημοκρατία), Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιράν, Ιρλανδία (Rep.), Ιταλία, Λετονία, Λιχτενστάιν, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία ή Στο Ηνωμένο Βασίλειο (εκτός από υπερπόντια εδάφη εκτός Ευρώπης), τις τελευταίες 14 ημέρες δεν επιτρέπεται να εισέλθουν στις ΗΠΑ. Αυτό δεν ισχύει για υπηκόους ή μόνιμους κατοίκους των ΗΠΑ, επιβάτες που φθάνουν στις ΗΠΑ με πτήσεις που αναχώρησαν πριν από τις 23:59 EDT στις 13 Μαρτίου 2020 και κάποιων άλλων εξαιρέσεων που ωστόσο για να εισέλθουν στη χώρα, θα πρέπει να φτάσουν σε ένα από τα ακόλουθα αεροδρόμια: Ατλάντα (ATL), Βοστώνη (BOS), Σικάγο (ORD), Ντάλας, (DFW), Ντιτρόιτ (DTW), Χονολουλού (HNL), Λος Άντζελες (LAX), Μαϊάμι (MIA), Νέα Υόρκη (JFK ή EWR), Σαν Φρανσίσκο (SFO), Σιάτλ (SEA) και Ουάσιγκτον (IAD).

Γαλλία

- Η χώρα ευρίσκεται σε lockdown. Σύμφωνα με εκτίμηση της Boston Consulting Group, το lockdown αναμένεται να λήξει κάποια στιγμή μεταξύ της 2^{ης} εβδομάδας του Ιουνίου και της 4^{ης} εβδομάδας του Ιουλίου.
- Ο Δείκτης PMI για τη Γαλλία ευρίσκεται στο 28,9, το χαμηλότερο σημείο από την δημιουργία του δείκτη (Διάγραμμα 21).

Διάγραμμα 23: Δείκτης PMI και ΑΕΠ, Γαλλία

France

Source: IHS Markit, INSEE GDP = gross domestic product

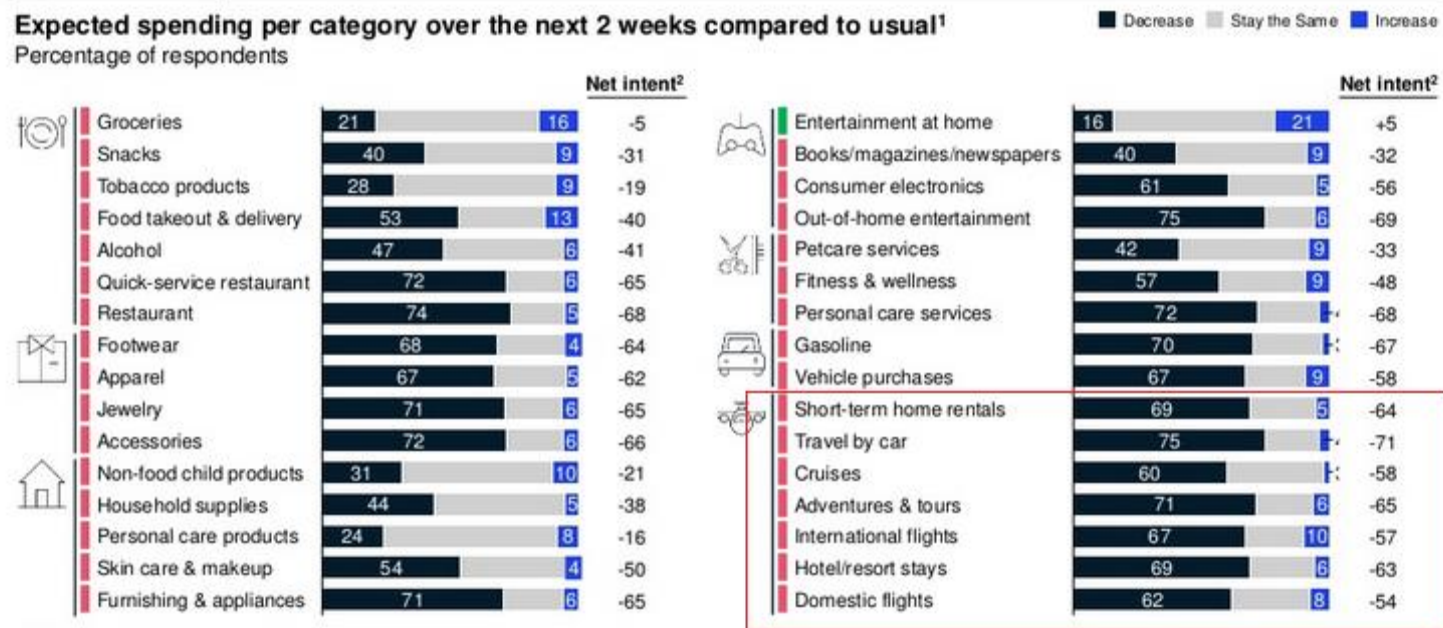
Πηγή: [IHS Markit](#)

- Σε αυτό το περιβάλλον αναμένεται μεγάλη πτώση δαπανών των ταξιδιωτικών δραστηριοτήτων: στη δαπάνη για διεθνείς πτήσεις φτάνει το -57% και στις εγχώριες το -54%. Μεγαλύτερη μείωση -58% στην κρουαζιέρα και ακόμα μεγαλύτερη μείωση -71% στην μετακίνηση με αυτοκίνητο. Αναφορικά με τη διαμονή, η αναμενόμενη μείωση της δαπάνης για διαμονή σε ξενοδοχεία ανέρχεται σε -63%, και σε παρόμοια επίπεδα -64%, η αναμενόμενη μείωση στη δαπάνη διαμονής σε καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης. Οι εκδρομές εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν μείωση -65% στη δαπάνη.

Διάγραμμα 24: Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, Γαλλία

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ %ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΔΑΠΑΝΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

¹ Q. Over the next 2 weeks, do you expect that you will spend more, about the same, or less money on these categories than usual?

² Net intent is calculated by subtracting the % of respondents stating they expect to decrease time spent from the % of respondents stating to increase time spent

Source: McKinsey & Company/M&S COVID-19 France Consumer Pulse Survey 3/24-3/25/2020 N = 1,008 sampled and weighted to match France general population 18+ years

McKinsey & Company

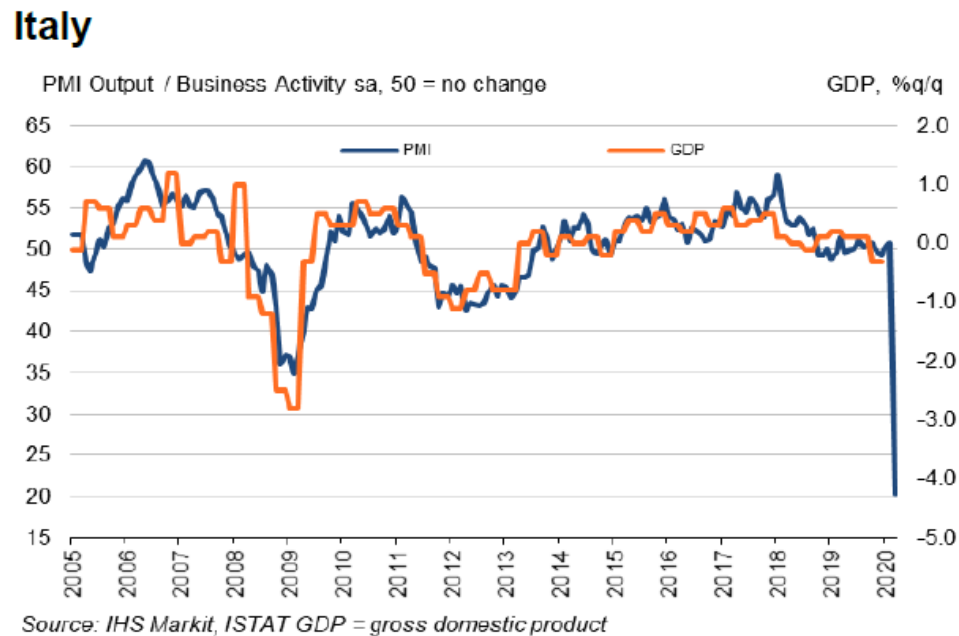
Πηγή: [McKinsey](#)

- Ταξιδιωτικοί περιορισμοί (06/04/20): Απαραίτητη πλέον η συμπλήρωση [εγγράφου](#) πιστοποιητικού ταξιδιού για οποιαδήποτε είσοδο στη χώρα. Μέχρι τις 30 Οκτωβρίου 2020 έχουν τεθεί σε εφαρμογή έλεγχοι στα χερσαία σύνορα. Το lockdown παρατείνεται ως 15/04/20. Οι επιβάτες που φθάνουν από κράτος μέλος εκτός Σένγκεν δεν επιτρέπεται να εισέλθουν στη Γαλλία. Αυτό δεν ισχύει για τους υπηκόους της Γαλλίας, υπηκόους των κρατών μελών του ΕΟΧ ή της Ελβετίας κατά την επιστροφή τους. Επίσης δεν ισχύει για τους επιβάτες με άδεια διαμονής που εκδίδεται από τη Γαλλία ή από κράτη μέλη του ΕΟΧ, την Ελβετία ή το Ηνωμένο Βασίλειο κατά την επιστροφή τους. Εξαιρέση στα παραπάνω αποτελούν και οι επαγγελματίες του τομέα της υγείας, ερευνητές υγείας που σχετίζονται με Coronavirus (Covid-19).

Ιταλία

- Η Ιταλία υπήρξε η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα στην οποία εκδηλώθηκε εκτενώς η πανδημία του COVID-19 και είναι στην δεύτερη θέση σε αριθμό θανάτων ανά εκατομμύριο πληθυσμού, μετά την Ισπανία.
- Η χώρα ευρίσκεται σε αυστηρό lockdown. Σύμφωνα με εκτίμηση της Boston Consulting Group, το lockdown αναμένεται να λήξει κάποια στιγμή μεταξύ της 2^{ης} εβδομάδας του Ιουνίου και της 1^{ης} εβδομάδας του Ιουλίου.
- Ο Δείκτης PMI για την Ιταλία ευρίσκεται στο 20,2, το χαμηλότερο σημείο από την δημιουργία του δείκτη. (Διάγραμμα 25)

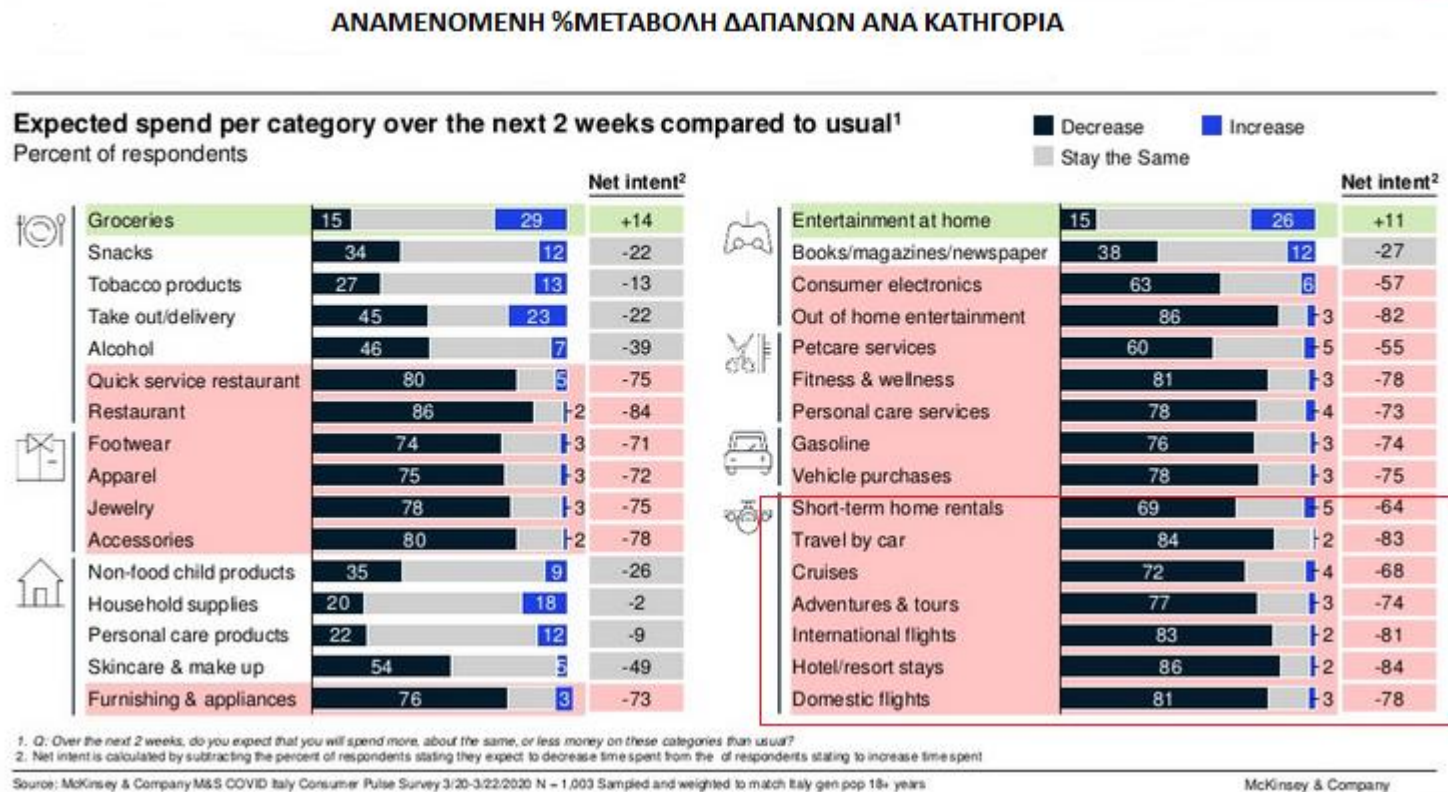
Διάγραμμα 25: Δείκτης PMI και ΑΕΠ, Ιταλία

Πηγή: [IHS Markit](#)

- Η Ιταλία συγκριτικά με τις προηγούμενες χώρες, παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αναμενόμενη πτώση δαπανών σε όλες τις κατηγορίες ταξιδιωτικών δραστηριοτήτων: στις διεθνείς πτήσεις φτάνει το -81% και στις εγχώριες το -78%. Μικρότερη μείωση -68% στην κρουαζιέρα και αλλά ακόμα μεγαλύτερη μείωση -83% στην μετακίνηση με αυτοκίνητο. Αναφορικά με τη διαμονή, η αναμενόμενη μείωση της δαπάνης για διαμονή σε ξενοδοχεία ανέρχεται σε -84%, ενώ μικρότερη αναμενόμενη μείωση στη δαπάνη διαμονής σε καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης, -64%. Οι εκδρομές εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν μείωση -74% στη δαπάνη.

Διάγραμμα 26: Αναμενόμενη ποσοστιαία μεταβολή δαπανών ανά κατηγορία, Ιταλία

Πηγή: [McKinsey](https://www.mckinsey.com)

INSETE

Η παρούσα μελέτη υλοποιήθηκε από το INSETE στο πλαίσιο της Πράξης: «Ενίσχυση της θεσμικής και επιχειρησιακής ικανότητας του ΣΕΤΕ» με κωδικό MIS 5000993, η οποία εντάσσεται στο **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση ΕΣΠΑ 2014-2020”** και συγχρηματοδοτείται από το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)**.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
**Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ινστιτούτο του Συνδέσμου
Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων

Βουκουρεστίου 32
106 71 Αθήνα

T: 210 3244 368

www.insete.gr
intelligence@insete.gr